1 Государственная библиотека СССР им. В. И. Ленина

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

Свет — Арадуьл 1923 шера денз

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган. Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

№ 14 (2866). | Шоьтта, 1 февраль, 1964 шу. | Мах 2 кап.

ГIИШЛОШ ХЬАЛЪЯРА ХАНАШ ЛОАЦЪЯР, ПРОИЗВОДСТВЕННИ МОЩНОСТАШ КАРАЕРЗАЯР, ХИМИЧЕСКИ ПРОДУКЦИ ПЛАНАЛ СОВГIА АРАХЕЦАР ДУХЬА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЯХЬ ЙОАРЖАЕ АЬННА ПЕРМСКИ, КЕМЕРОВСКИ, ВОЛГОГРАДСКИ, ЛУГАНСКИ ОБЛАСТИЙ КЪАХЬЕГАМХОША ДIАЙОЛАЯЬЧА ИНИЦИАТИВА ХЬАКЪЕХЬА

1964 ШЕРА 23 ЯНВАРЕ БАЬ КПСС ЦК, СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТА, ВЦСПС СОЦАМ

Химически промышленность лакха дегIайоаларра хьакъехьа КПСС ЦК декабрьски (1963 шера) Пленумо яьча решенешта жоп а луш Пермски, Кемеровски, Волгоградски, Лугански областий химически промышленноста предприятейн гIишлонийн къахьегамхоша башха-дика гIулакх дьа гIишлош хьалъяра ханаш лоацъяр, производственни мощносташ караерзаяр, химически продукци планал совгIа арахецар духьа социалистически яхь йоаржае аьнна инициатива дIайолаяьца.

Болхлошеи гIулакхерча нахех, инженераша а техникаша а, Iилманен техниканен керда карагIдьинначарех шерра пайда а эцаш, дехкар тIанийнад тIирсаш хьалдарен керда объекташ караерзаярех, химически цехаштеи производстваштеи реконструкци яра, къаьннен балха оьсарде доха йолен оборудовани кердачунца хувара, болх беш йолча мощностех пайда дикагIа эцара чотах 1964 шера планал совгIа 100 эзар тоннал тIех минеральни удобренеш, ши эзар тонн совгIа синтетически кIувнаш пластически массаши, 250 тонн тохашагIа йола красителаш, дикка дукха кхыйола химически продукци планал совгIа хьае.

КПСС ЦК, СССР Министрий Советo, ВЦСПС доаргI, из патриотически гIулакх бокхкхча пачхьалкхен лоархIамерa а химически промышленноста, химически машиностроене, химе объекташта проектировани еча, уж хьалъечен вIашегIъахкачен организацей болхлой оагIонгахьара аттара шерагIча тайпара хьаллоц дезаш а хилер.

КПСС ЦК, СССР Министрий Советo, ВЦСПС соцам бу:

1. ГIишлош хьалъяра, производственни мощносташ караерзаяра ханаш лоацъяр, планал совгIа химически продукци арахецар духьа шерра социалистически яхь йоаржае аьнна Пермски, Кемеровски, Волгоградски, Лугански областий къахьегамхой коллективай инициатива могае.

2. Союзни республикай Компартей ЦК-аштен Министрий Советаштен, парте крайкомаштен обкомаштен, совнархозашта, партийни, советски, боахама, профсоюзни, комсомольски организацешта могадолда:

из керда гIулакх мамогта хьаллоацилгеи ханал хьалха мощносташ болх бе йолаллийтари караерзаяри, цехаштен производстваштен реконструкци яр, производства чухьаре кхоачамаш лахар, планал совгIа химическая продукци арахецар духьа химически промышленноста предприятешка, гIишлош еча организацешка, Iилма-тохкамен проектнии институташка социалистически яхь йоаржаелгеи;

социалистически яхь мишта лела йоазон тIа, радиочун телевиденен гIоила даимен шеррен дувцилга а тIайша дехкараш толаме кхоачашдеш йолча хьалха латтача предприятейн гIишлонийн опыт йоаржаелга а.

КПСС Центральни Комитет, СССР Министрий Совет, ВЦСПС дог тийша я химически промышленностен химически машиностроенен предприятей, гIишлош еча а монтажни а организацей, проектнии Iилма-тохкамен институтий болхлоша, инженерно-технически болхлоша, гIулакхерча наха из керда дIалолаяь гIулакх хьаллоацаргхилара, химически промышленноста предприятей производственни мощностий ханал хьалха болх бе йолалийтар а йизза караерзар а, хIаьта ишта химически продукци планал совгIа арахецар а духьа шерача фронтаца къовсам боаржабергхилара а вай махка коммунизм хьалъяра гIулакха шийна шоашкара доагIаш дола дакъа лоацаргхилара а.

КПСС ЦК, СССР МИНИСТРИЙ СОВЕТ, ВЦСПС.

ДОЯРКАЙ ДОШ ЧIОАГIА ДА

Сраьхка пачхьалкхенна шура дIаялара план 10 бетта кхоачашйир Шаьла производственни управлене «Дружба» совхоза кхоалгIча отделене шурий-товарни ферма коллективо. Шоай хьелашкен торонашкен хьажа а хьежа укх шера доккхий дехкараш тIанийцад ферма доиркаша. Цар дош деннад хIара кхоабача Iаттагара 2100 килограмм шура яккха, аьнна. Из кхоачашдара бокхха къовсам а лоаттабу. Дика вIаштIехьбаьккхаб укказа беррига болх, доиркашта доаз шоай дехкараш, дийнахьа фу де деза хоа.

Ден распорядок цIаккха толха ца еш, рационах доагIача бесса доакъар а луш лерттIа кхоаб укказа хьайбаш. Силос — 25—30 килограмм, барда — 30—35 килограмм лу церна. Йоли чах ата а аьте Iанарца кIаьлдеш дехх, из дика дуъ. Иштта йоакхо ю ферме хан-ханнахьа хий меладара, уж чулаттача цIена а лостам болаш а хилийтара. ХIаьта денна цIенду доахан а.

Йоккха терко ю доиркаше хьайбашкера ерригa шура хьаяккхара. Шурий-товарни ферме шура яккхара дикагIа хьокхамаш доах Исаева Байсета. ХIара кхоабача Iаттагара 8—9 килограмм шура йоаккх цо дийнахьа.

ХIанз дехкаш латт ферме доахан. Укх деношка къаьстта дукхагIа хургья хьайоаккха продукци,— иштта йоах доиркаша. Шеко яц цар шоай дехкараш сийлекха кхоачашдергхилара.

М.-С. ПЛИЕВ.

Йоккха терко ю минеральни удобренешта Грозненски производственни управленерча «Советская Россия» яхача колхозе. Цхьанна дийнахьа сацац цу боахаме удобренеш товсара болх.

Сурта тIа: Гукешев Викторен Мухин Николаеи лелача самолета тIа минеральни удобренеш тIайотташ ба колхоза звеньевойш Махмудова Лимани Баудова Жавроти.

Н. Кобиашвилив сурт.

Сий дола цIи яккхара

ДIадала шу чекхдоаллаш Шалковски производственни управлене «Красный пахарь» яхача юртбоахама артела гаража къахьегамхоша лаьрхIар коммунистически къахьегама коллектив яха цIи яккхар духьа лелаеча яхьа юкъе баха. Из сий дола цIи яккхар духьа цу хание а дена къовсам болабе лаьрхIар автомобилаш ьесса хеххийта кIезигагар, доагоры машинашта хьекха лаьтташи кхом беш дIалийтар, цкъа аьчул тIехьагIа царна шоалагIа ремонт ила йоаккха ха бIаьъяр духьа.

Хьалхашко детта дехкараш тIехьина кхоачашду коммунисташа Билетов Ивана, Авешников Федора, комсомольцаша Алферов Виктора, Тучин Васила, дукхача кхычар. Дукхха бIаьш соний маькха материалаш кхоьй цар. Цхьабакъьа, толамеш эттара дикагIа даьхад Усманов Нохьис. Протекторш йоаххача чаркашка цо 34.000 километр никъ баьб, гарантийни ханал 3—4-зза дукхагIа.

Шоаш доаза къахьегама толамаш укх шера февраль бетта хургйолча КПСС ЦК Пленума хетаду «Красный пахарь» яхача юртбоахама артела колхозхоша.

М. ТКАЧЕНКО.

ВОЛГОГРАДЕ ХИННА СОВЕЩАНИ

ВОЛГОГРАД. Укхаза чакхъьлар Поволжьерчеи Къилбаседа Кавказерчеи кепа йоазон, радио, телевидене болхлой совещани. КПСС ЦК декабрьски Пленума решенешта пропаганда яра дакъера балха опыт юцаш къамельлаш дир совещане дакъа лаьцараша, цар хоам бир мехка хьалхьа боахама химизаци яра исторически программа кхоачашъяре моттигерча газеташа, радиос, телевидене, книжни издательстваша новкъостал мишта ду.

Дикка йоккха опыт Iоаьй «Советская Кубань», «Молот», «Волжская коммуна», «Волгоградская правда» яхача газеташа, Ставропольски края, Мордовски АССР, Саратовски областа, иштта кхыча радиоредакцешен телевидене студешен. Массане а кхетадергдолча формехьа лелаю цар дукххача наха агрохимически кхетамаш довзийташ, йола университеташ, хьаьдача масалашца дIахьувкх минеральни удобренеш мишта етташ хилча пайданагIа да, новкъостал ду йоккхача химе предприятеш сихагIа хьалъяра а уж болх бе йолаялийтара а.

(ТАСС).

МЕХАНИЗАТОРАШ КИЙЧБУ

КПСС ЦК хургйолча Пленума сийна къахьегама вахте а этта хьатIайоагIача бIаьстанга хьинаре кийчлуш ба тха колхоза къахьегамхой. Шортта тайп-тайпара машинаши лаьттанцара балхаш ду инвентари хиларех чекхка кхашкара тIоадал соцае, агротехнически дикагIйолча ханашка бIаьстан ялаташ дIаде ерригa торанаш я. Ерригача машинаша шин сменах болх бергболаш механизаторий кадраш хьалхе кийчъяра йоккха терко ю колхоза правлене.

ХIана, трактористаш кийчбеча курсашка 25 саг дешаш ва. Дукха мугIарера колхозхой ба царна юкъе. Масала, Кадиров Рамзан, Гезиев Мовлад, кхыбараш.

Боахаме механизаторий кадраш кийчъелга башха дика гIулакх да. БIаьсти йоаллашехьа а тракторашца болх бе болалургба колхоза производствера тайп-тайпара балхаш деш хинна нах.

Низ тIабахийтта хьадеш да колхозе кхашка органически удобренеш дIакхахьарен юртбоахама машинашта ремонт ярен балхаш. КПСС ЦК Пленума къахьегама толамашца накъа бахара февраль бетта тIеххьарча денош ка ерригача трактораштен лаьттанцара балхаш деча машинаштен бокъонца ремонт яь аккха лерхI механизатораша.

ХIанзле [illegible] совгIа тонн органически удобренеш дIайийхай колхоза кхашка. Шин сменах беш ба кхашка кхо дIакхахьара болх. ХIара денна яттанна шираьнна кхо дулл колхоза кхашка.

ЧIоагIа бIаьсти яларга сатувсаш ба тха ялаташ леладераш. Дукха балхаш да цар де деза семилетка чакхагIча шера.

Х. МУСЛУЕВ.

Шаьла производственни управлене Ленина цIерача колхоза председатель.

СОВЕТСКИ ПРАВИТЕЛЬСТВА ПРОТЕСТ

29-ча январе СССР-ера США посол Ф. Колер тIа е нийца, США ВВС тIема самолет ГДР фецарча доазонаш тIа яларца дийзза Советски правительства протест еш йола нота цунга дIакхачийтар СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра А. А. Громыко. Бокъо йоаца хIама даь самолет ГДР территоре 90 километрга кхаччалца хьачуенначара ГДР фецара доазонаш лоралара даьче гIулакхе чуийтай. Бокъо йоацача метте ена хьийзар Т-39 яхача тайпара США тIема-фецарча низий тIема реактивни самолет а.

Советски правительствага, йоах нота тIа, цу тайпарча чугIортарах Европа центреча гIулакхаш кхохкадаргахьа лостаь американски тIема Iаьдалаша ю эниж провокаци, мара кхы хIама лархIа йиш яц. Советски оагIорахьа дуккхаза а хоамаш даьд ГДР фецарча доазонех тIема самолеташ цу тайпара чугIертилага хоадамболлаш юхадеттаргхилара хьакъехьа.

Советски правительства белгалдоаккх чIоагIа ноакъа долча тайпара хиннача цу хатара беррига бехк США Iаьдалашта тIа божаш хилар. Кхы дIахо йодача хана цу тайпара гIулакхаш ца хилийтара мел эшар Америка ВIашагIкхийттача Штатий правительства дарга хьежаш я Советски правительство.

Iалаьмате сиха из нота шийна правительствага дIакхоачийтаргья ше, аьлар Ф. Колера.

(ТАСС).

КПСС областной комитете

ДЕТТА ДОАХАН ДЕБАДЕ, цар продуктивность лакхъе

ШАЬЛА ПРОИЗВОДСТВЕННИ УПРАВЛЕНЕ БОАХАМАШКА ХЬАЙБАШ ЛЕЛАДЕЧА КУЛГАЛДАРА ЮКЪЕРЧА ДОККХИЧА ГIАЛАТИЙ ХЬАКЪЕХЬА

Шаьла производственни управлене начальника нов. Вычкхина, парткомий секретараша нн. Осмаевен Магомадовен, боахамий дукхахча кулгалхоша, специалисташа шоай гIулакх бехктокхам ца хеташ леладар бахьан долаш совхозашкареи колхозашкареи детта доахан а цар продуктивность а укх тIеххьарча шерашка дукхагIа ца хилара совгIа, дукха кIезигденнад. Боахамашка цIаккха кхоачашъяц шура кийчъяра пачхьалкхен планаш.

Шоашта бехк беш ца хиларахи производственни управленен парткомийн оагIонгахьара шоашта дукъала доалаш хIама ца хиларахи пайда а эцаш, колхозийн совхозийн кулгалхоша дIададача шера детташ дола дукхха доахан брак даьд, халийтад, дулха доаде дIачутийннад. Цхьан шера боахамашка дулха кIабеина а, бийна а, бенна а тIерабаьннаб 1946 етт. Планах дебаде лаьрхIа хинна детта доахан 500 етт кIезигденнад — 7 процент.

КПСС обкома бюрос белгалдаьккхад Шаьла производственни управлене, партийни комитеташа, колхозийн совхозийн кулгалхоша, специалисташа, парторганизацеша хьайбай боахамера племенной болх теркалбеш ца хилар, деттача доахана Iуйтоалара бе боагIаш бола лоархIам беш ца хилар. Деттача доахана метта дIаоттале хезаш дола Iаьсий кхедара гIулакх во вIаштIехьдаьккхах. Дукха дIачуяла кхееча бугIилгашка дола хьалеш долаш кхеду шинаргаш а. Цудухьа дика дегIадагIац уж, дукхха хьелу бутIе ца долхаш, дукхха шинаргаш, дииза дегI ца цар бахьан долаш, брак ду.

Доахана Iулаш Госплемстанцерча дикагIа йолча бугIай семенах пайда эцара чотах тоадара йолча торон бизза лоархIам бац управлене боахамашка. 10 колхозах цхьан колхозе мара доахана искусственни осеменени яц.

Болх лерттIа вIаштIехьа ца боаккхаш лелабу искусственни осеменени еча пункташка. Лоадаме хIама ца кхетадеш ба дукхха техникаш-осеменатораш, во кхетну лоархIамерча гIулакхах хехинках. Кадраш геттара дукха хувцалу. «Шалинский» совхоза цхьа кхаь пункте цхьан шера бархI осеменатор хувцавенная. ДукхагIа йолча фермашкара пункташ болх хьебе йиш йолча цIенош яц. ХIаьта а, планах 1963 шера хьалъе лаьрхIача 15 типови пункташ управлене хьалъяьц 7 мара. Дукхха пункташ, къастта а «Джалка» яхача совхозера яраш, ца хилча эргIоацаш йолча инструментацийн химикаташ Iалашъеш яц.

Искусственни осеменени яра а доахан бугIе дигара а гIулакх во вIаштIехьдаьккха хиларах 1963 шера управленерча хIара 100 Iаттахи шинарахи 66 бежан мара лахканзар. «Шалинский» совхозен Шаьла района колхозашкен 55 процент доахан даккхьа.

Колхозийн совхозийн дукхача кулгалхой а специалистий а оагIонгахьара юкъарча хьайбай боахам дегIабоалабара йоакхо ца еш бехктокхам ца хеташи моттигаш хинийоллашехьа а, из дош дувца оттадаьлац Шаьлен Веданен партийне комитеташа. Уж тайпа моттигаш шоашта бIаргагушехьа а тIехбуал парткомий секретараши бюро членаши, политически хьакъаца мах беш бац уж цу гIулакхий, цхьаккха принцип йоаца позици я цар цу лоархIамерча гIулакха юкъе лоацар.

Геттара харцахьара позиця а боахамий производственни гIулакхашта лерттIа тIахьожам ца доаттабеча, хьайбай боахам дегIабоалабара юкъерча доккхийча кхоачамбоацарашца къовсам ца доаттабеча, из дакъа даим тIехьадусеш а доал доацаш а леладарца машар баь делача дукхача парторганизацеша лаьцар.

Паркомаши производственни управленни машар а баь Iа колхозаши совхозаши даим тIехьадусаш хиларца, йоакхо яц цар детта доахан дебадара, сагото еш детта доахан тIерадувлаш хилара хьайбай продуктивность лохъиларан, дента къовсам доаттабац пачхьалкхен планаш кхоачашъяр духьа, юкъарча хьайбай боахаме лелача гIулакхашта хьалхара дииза жоп хьадехаш боахамий кулгалхошкара.

Шурий-товарни фермашка доахан дукха эшадалар а Iахарадсар а, тIахьожам ца хилари доал ца хилари бахьан долаш дукха шура юс управлене боахамашка ца йоаккхаш. Январь бетта шура кийчъяра боарам 1963 шера цу хана хиначунна кийсбича 17 процент лохбеннаб. Кхоачаш ца еш йисар кхерам болаш я хьалхарча квартале шура кийчъяра пачхьалкхен план.

Боахамашка доккхий кхоачамбоацараш хуйит хьайбаш лелаерий кадраш харжарах дIаийсъярах юкъа, кIезига йоакхо ю фермашкарча болхлошта хилайта дарглоаца культурно-бытовой хьалаш хилийтара, кулгал во ду социалистически яхьа.

Хьайбай боахама кулгалдара юкъе доккхий кхоачамбоацараш хиларо, детта доахан тIерадувларо, племенной болх тесса лелабаро а цу тайппара тешал ду юртбоахама продукташ яхарен кийчъярен министерства оагIонгахьара цу лоархIамерча балха участкана кулгал во деш хилара, хьайбай боахама дешашка хьожаш вола министра заместитель нов. Мальсагови министр нов. Слюсареви доал доацаш леладеча гIулакхий бала боацаш царца машар баь Iеши хилара.

Юкъарча хьайбай боахам дегIабоалабара гIулакх бехктокхаме ца хеташ леладарах, доахан брак деча тIахьожам ца доаттабарах, хIаьта из бахьан долаш колхозашкен совхозашкен детта доахан тIерадувлийтарах, племенной болх тесса лелаберах, доахан дукха Iахардусаш хиларах КПСС обкома бюрос, учетин карточка тIа дIа а яьергIолаш, строгий выговор еннай Шаьла производственни управлене начальника нов. Вычкхина. Шаьла паркома бюрорен цул секретара нов. Осмаевен дIахайтад юкъарча хьайбай боахам лелабеча кулгалдара юкъе доккхий кхоачамбоацараш хилар, района боахамашка дукха доахан доврахи Iахардисарахи бала боацаш уж хинна хилар. Нов. Осмаевна дIахайтад, нагахьа сайна цо укх лоацарча хане чуха хьайбай боахама кулгалдечара кхоачамбоацараш дIа ца доахе, цунна чIоагIа бехкбергхилар.

Доахан доадеш йолча моттигашна машар а баь Iийна дилара, племенной балха тIеи хьайбашта искусственни осеменени еча доккхий кхоачамбоацараш хиларах, хьайбай боахам дегIабоалабара дешашта колхозийн совхозийн кулгалхошкара а специалисташкара а доагIаш дола жоп хьа ца дехарах юртбоахама продукташ яхарен кийчъярен министра заместителa нов. Мальсагова учетин карточка тIа дIа а яьергIоаш строги выговор еннай.

Юртбоахама продукташ яхарен кийчъярен министрагa нов. Слюсарева дIахайтад доахан дебадара дешай цо йоакхо еш ца хилар, колхозашкен совхозашкен дахкаш доаца доахана лерттIа доал доацаш, из гIулакх тесса дитарца цо могийташ хилар.

Района колхозашка дукха доахан дулхе дIалуга а доахан тIера далга а могийта волча Ведана партнома секретара нов. Магомадова бехктокхамах дола дош къастта дувцаргда.

Дукха доахан Iахардусилгеи тIерадалген хилийта болча боахамий кулгалхой бехктокхама хьакъехьара дош итт дa даллехьа дуина дехкарийла я Шаьла производственни управлене партийни комитет.

Шаьлен Веданен партийни комитеташ, производственни управлени, колхозийн совхозийн партийни организацей кулгалхой дехкарийла ба укх шера декь дIа шерра-шера 20 процентал кIезигагIа доацаш тIа а деттадолийташ боахамашкара доахан дебилга Iалашде. Беррига божах дахкача доахана лоацаш дола дакъа 50—60 процентага дIакхоачаде деза укх гарггарча шин шера.

Хоаламболлаш соцаде деза цхьаьнца ца доагIача гIулакхашта дIа а хулийташ дакха доахан тIерадоахилга, тоаде деза боахамашкара доахана деш дола гIулакх. ВIаьхъе еза пайда хьа а луш цар боахамашка йоаккха ха: чIоагIа бехктокхаме увза беза детта доахан талхаран ханал хьалха пайдана доацача даларан бехке бола нах, хоаламболлаш порадок оттае еза доахан брак дарен цунна документаш отталарен гIулакха.

Бутт балалехьа тохкам бахза баргбац хIара хьайбай ферме царех детта доахан дара шинараш хьалкхеделга малагIча хьал тIа да хьожаш, хIара колхозен совхозен вIашагIйохка еза шинараш хьалкхедеш йола специализировани бригадаш. Уж бригадаш Iалашъе еза дикагIа йолча калраша, помещенеша, доакъарийна.

Овлан тIара тоале деза доахана искусственни осеменени яра гIулакх. Шу [illegible] дахалехьа йистелаккха деза планах 1964-ча шера хьалъе лаьрхIа керда пункташ хьалъеаген йолаш яраш тоэлгеа. ЧIоагIа бIаргкхаба беза пункташ инструментащен химикаташен Iалашъяра гIулакхага.

Укх шера июль бутт хьахилалехьа Шаьла района ерригача колхозашка юкъедахьа деза доахана искусственни осеменени елга. Шендаь дайкхад цу боахамашка доахаша бувеш лелийтилга.

Боахамий специалистех а, хIаьта ишта 7—8 классаш кIезигагIа доаццаш дешар хоаш болча дикагIа болча колхойхоех совхозий болхлоех а 30-аш кIезигагIа боацаш техник-осеменатор кийчбеза хьалхарча квартале, уж балха тIа дIачIоагIбара эшаш долa хьалаш хьаде деза техникашта осеменаторашта.

Детташ дола доахан эца ца далийтарал совгIа, Iаи заманахь цар продуктивность мамогга лакхъелга а дага а лоттадеш, парте боацараш а тIаболаш колхозийн совхозийн партийни собранешка дувца деза хьайбаш Iатара доахилга, вIаштIехьдаккхара дешаш Iалашде деза хIара ферма, бригада балха массе хана а тIахьожам лоттабелга, хьайбаш Iатара дахара гIулакха бола боахамий кулгалхойн специалистийн бехктокхам лакхбе беза.

Шура яккхара кийчъяра тIехьалусаш хилар дIадаккхара эшаш дола гIулакхаш геттаба сиха чакхдаха деза. Шендаь дIадаккха деза шурий фермай боахха лерттIа доал доацаш лелабелга, юкъ-юкъе доакъар доадаш, хий ца моладеш дейхан дусилга. Доахига шура тIатохийтара бокъонца беркат а доалаш социалистически яхь йоаржае еза, Iалашде деза квартальни шура кийчъяра план ханал хьалха кхоачашъелга.

КПСС обкома бюрос дIалийкад хьайбаш кхоабача фермай болхлошта лоаттаду культурно-бытовой гIулакхаш тоадара хьакъехьа даиман йоакхо еш хулга, фермашка дIа уголокаши салоIа цIенош кийчдерга, зоотехнически дешар вIаштIехьдоаккхилга. Доала хIама де деза хьайбай боахамашка телепа влапей гIулакх тоадаран лер тIа лакххаран, лакхара производственни хьйкхамеш дахарца фермай болхлой материальни хьаштдолаш хулга лакхде деза.

Колхозийн совхозийн партийни организацеш дехкарийла я боахама балха хадамаш тIахьожам лоаттабелга Iалашде, хьайбай боахамаш дегIадоаладаре дешашта кIоаргагIа дух тIа юьла, боахама ца дакъа тIехьалусаш хилара бахьанаш гучадаха, пайда эцийн йола ерзаран, хьалхха а уж пайда лургболча йоакха яц а. Производстве кийсе дIахьожабе беза нах, коммунистай тIа а бехийта чIоагIбе еза тIехьаюсаш йола участкаш, лакхбе беза партийно-комсомольски группий, парта хIара члена, юрта боахама специалистий лоархIам, боахама гIулакх теосан бехктокхаме ца хеташи леладеш гучадаьлча, принципиально, партийни хьисапе мах бе беза цу гIулакха.

Парта обкома бюрос юртбоахама продукташ яхарен кийчъярен министерство дехкарийла яй деттача доахана дахьера племенной болх тоабара, фермашка племенной зоотехнически учет лер тIа яккхара Шаьла производственни управлене колхозаштен совхозаштен практически новкъостал де. Эттара хьалха ахкен эшаш йола материалаши дIахеьа еза боахамашта искусственни осеменене керда пункташ хьалъяран эшаш долча кхоачамашка уж Iалашъяран.

Министерствеи Госплемстанцийи специалистий кизаца чакхдаккха деза боахамашка техникашта-осеменаторашта юкъ аттестаци елга, осеменаторий кадраш кийчъяра дакъе управлене эшаш дола новкъостал далга.

Пензенски Херсонски областашкара доладаь шинараш кхабарен цара гIулакх дарен хьалаш тоадара мамогга йоакхо е а, пироплазмоса а ишта кхьдола а лазараш ца хулийташ уж лорадара мел эшар де а дехкарийла я юртбоахама продукташ яхарен кийчъярен министерство, партийни комитеташ, производственни управленеш, республика колхозийн совхозийн кулгалхой а партийни организацеш а. Шуй ханнахьа кийчо а я Iалашде деза уж шинараш бIаргачача шера чуоттада кхоабилга.

Партийни комитеташ, производственни управленеш, совхозий директораш, колхозий председательаш, боахамашкара партийни организацеш дехкарийла я дехаха цкъазанел кIезигагIа ца еш юкъарча хьайбай боахама дегIадахкара кIоаргга анализ е а гучадаьна кхоачамбоацараш дIадахара мел эшар де а. Юртбоахама продукташ яхарен кийчъярен министерство, производственни управленеш, парткомаш дехкарийла я хIара бетта-бетта цкъазза хIара колхозен совхозен хьайбай боахамашкара гIулакхаш мишта латт хьежа, гучадаьнна кхоачамбоацарашн дииза аксарашн дIадахара ханнахьа эшар де, болх ца тахийта.

«Джолка» яхача совхозе Iаьсий доара бахьанаш Iахка а цунах хьагучалбийначунга хьежа доагIар де а деза юртбоахама продукташ яхарен кийчъярен министерства.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

МЕТОДИЧЕСКИ СОВЕТА БАЛХА ОПЫТАХ

1960 шера «Хlанзарча хьалашкарче партийни пропаганда декхарий хьакъехьара» КПСС ЦК соцам арабаьккинчул тlаьхьагlа методсовет вlашагlьеллар заводе пропагандистски балха дикагlа йола опыт lомайра, вlашагlтохара, дlайоаржара наькъаца партийни дешара сетерча кружокий, школай, семинарски группай кулгалхошта методически практически новкъостал дара.

Партийна хьалхlенца болх беш и шай гlулакхий хьакъехьа даим цунна хоам беш а я методически совет. Методсовет вlашагlьеллача хьалхарча шера цунна юкъе вахар 9 саг. Уж бар хьалха опытни пропагандисташ хиина нах — производственни отдела начальник нов. Солнышкина, директора заместитель нов. Кравцов, технически дешара инженер нов. Сейнова, керттера механик нов. Бабич, кхыбараш.

Хlара шера йоккхагlа хул методсовет, хlаьта укх шера 13 саг ва цунна юкъе. Цуй маlан да партийни дешара сеть шоръялар, экономически школаш, кружокаш, коммунистически къахьегамен вахарен школаш алсамъялар.

Экономиках долча дешара керда формаш гучаяларна а, хlаьта долча, парте боацараш дукхагlа юкъеоза безаш хиларца а дуьззина оаха методсовета юкъе хlаьаб экономика дика йовзаш бола опытни специалисташ: технически lилмай кандидат нов. Межлумова, химик нов. Данильченко, инженер — хьалхагlа планови отдела начальник хиина нов. Скрипченко, кхыбараш.

Методсовето дакъа лаьцад партийни дешара сеть а экономически дешара сеть а вlаштlехьйоаккхача, пропагандисташ хоржача. Укх шера дешара керда форма тlаккхийтай тха сете — коммунистически къахьегамен вахарен школаш.

Укх шера тха дешара сета юкъайоагlа 10 семинарски группа. Лекторий вlашагlьеллай экономикана, кердача техникаеи технологеи. Цу лекторе дешара план методсовето оттаьй партийни дешара кабинетаца цхьана. Завода производственни задашаша, пайда эцаза доле кховчамаш гучадахарца, керда техникеи технологи производствана юкъехахьарца айхха ювзаш оттаьй дешара план. 8 лекци еша а 4 семинар е а оттадаьд плана тlа. Лекторе лекцеш еш завода инженерташа.

Укх шера лекцеш йийшар завода керттерча инженера нов. Болотова—«Мехкдаьтта чакхдоахаран промышленносте lилманеи техникаеи карагlдаьннараш», керттерча бухгалтера нов. Труфанова — «Промышленни продукци яккхарга дlабола махи вай предприятега рентабельности».

Экономика lомаеча лекторе 4 семинарски группа я. Цул совгlа, болх беш я дунен халкъашта юкъерча проблемаехи хlанзарча политиках йола лекторий.

Юкхьанцара экономически школа 12 я, хlанзарча политиках йола кружок — 5, коммунистически къахьегамен вахарен школа — 8.

Болх беш я 1 шера дешаш йола КПСС истори, дунен халкъашта юкъерча болхлойн коммунистически болха истори, капитализма политэкономи, lилман коммунизма философи lомаю семинараш.

Методсовета членаш пропагандистий занятешка а ухаш, цигача кховчамбоацараш гучадахара наькъаш пропагандисташта, къаьстта а кердачарна новкъостал ду.

Масала, № 2 йолча цеха къоначa пропагандиста нов. Сивака дукха кховчамбоацараш дар занятеш чакхъяхара дакъе: ладувгlараш мегадаьча литературах кийчлора, собеседованеш яцар, хlаьта нагахьа санна цхьадола дешаш уттадаь деле а, вlалла ца кхеташ уттадора. Методсовета членаша пропагандистаца нов. Сивакаца болх барах гlулакхаш тоадалар. Сакъердамегlа хилар дlахора занятеш, дукхагlа хилар занятешка ухараш а. Цу тайпара новкъостал дир пропагандисташта нн. Веткинайна, Игнатовайна, кхычарна.

Къоначa пропагандисташта опыт дукхагlа йола пропагандисташ болча гучахьара занятеш ю. Масала, цу тайпара занятеш йир оаха пропагандист нов. Слесарь волча «Къахьегама бесарле лакхъяра наькъаш» яхача темах. Къамаьлаш деча дика дакъа лоацар ладувгlараша. Теме заводен цехен хьокхамашца ювза а ювзаш. Къоначa пропагандистша занятешка ладийгlар. Тlехьагlа вlашн дага а баьнна, шоашта пайдане да аьнна мел хийттар дlа-хьа яйцар цар.

Хlанз кхоалагlа шу да пропагандисташта вlашагlьеллача экономически дешаех йолча массазарча семинаре заводе болх бу. Цу семинара кулгалдеш ва экономически дешашта директора заместитель вола нов. И. Ф. Мутовин.

Семинарашка лекцеш еш, кружокашка, школашка, семинарски группашка lомаеча темаех а, хlаьта иштта занятеш чакхъяхара методика дешаех а. Методсовето семинараш ю цхьацхаболча пропагандистий балха опыт дlа-юха яара дешашта хетаь.

Занятешка кест-каста къамаьлаш дайт баха тхоай производства новаторашка. Масала, иштта къамаьлаш даьд: 7/8 установка воккхагlа волча оператора нов. Кононенкос — «Малагlча наькъаша тоайяр установке арахецача продукци дикал» яхача дешах лаьца, коммунистически къахьегама установка начальника нов. Бурлакова—«Установке къахьегама бесарле лакхъяри продукци къайрга дlабода мах лахбари».

Методсовето новкъостал даьд коммунистически къахьегамен бытен школай а кхыча кружокий а кулгалхошта планаш оттакра. Планаш уттаеча дакъа лоацаш хилар ладувгlараш а.

Укх дешара шера методсовето кийч а вя, типографе кепа тохийта арайьккхар новаторий — коммунистически къахьегама школашна lомалуш барий балха опыт вlашагlтохаш йола 3 бюллетень.

Укх шера парткабинете КПСС историе, экономика, дунен халкъашта юкъарча проблемай дешашта консультацеш вlашагlьеххай. Оаха кабинете гулъю завода балха хьакъехьара материал, цхьацхадолча производственни хьокхамашта диаграммаш уттаь. Пропагандисташта методически уголок вlашагlьеллай, занятешка хулача хlара темана хетаь книжни витрина оттаю дешара пособеш а планаш а йолаш.

Методически совето дукха дакъа лоац теоретически, экономически, технически конференцеш кийчъечен чакхйоахачен. Оаха конференцеш яьй укх дешашта хетаь: «Коммунизма материально-технически база хьаяра хьакъехьа»; «XX-гlа бlаьшере — коммунизма коталок бlаьшере»; «Болхлочуй сийнахи куралахи»; кхыяраш.

Конференцешка докладаш ю пропагандисташа кийчбаьча ладувгlараша. Хlаьта «Болхлочуй сийнахи куралахи» доклад йир завода директора нов. Костюченкос. Цу конференце къамаьлаш дир къахьарча кадрови къоначен болхлоша. Шоаш къамаьлаш деча хана цар дувцар балха тlара дика хlамаш, хlаьта иштта гучадоахар кховчамбоацараш, цlераш йоахар къаракъаш мелаярий, балхах къежарий, лечкъораш дерий. Цо дика новкъостал дир къахьегама дисциплина чlоагlъярай цхьацхабола новкъостий кхетабараш. Конференце дакъа лоацаш хинараша кхайкарал дир беррига болхлошка. Кхайкарал дlалийшар завода радиоузле гlолла, болхлой юкъарча собранешка дийцар.

Хlара конференци хилале хьалхагlа методсовето юкъа оттайора конференци чакхйоаккхаргйола темен плани. Еррига докладаши выступленеши методсовете ювцар тха предприяте теман декхарашен маьххара уж хилийтар духьа.

Шерагара шу массаза доллагитаторий - пропагандистий составна юкъеух семинарски группашка lомалуш барех дикагlбараш. Масала, lомалуш барех хержа пропагандистийла бахийтаб нн. Кравцов — газокомпрессорие начальник, Сивак — механик, Верендеев — установка начальник, кхыбараш.

Цхьабакъда, кховчамбоацараш долаш а ба партийни дешара сетен методсоветен болх. Цхьацайолча кружокашка lомабала ухараш кlеззига нах мара бац. Цхьаццабола пропагандисташ занятешта лертlа кийч ца луш моттигаш хул. Цудухьа царех цхьабараш, уж занятешта иштта хийтебеннаб хьажар духьа, шоай конспекташи планаши а чlехьа, кхайке тlабоалабу политически дешара кабинете. Кийчо ца еш занятешка ух lомалуш бараш а. Цар кховчашде дезараш цlенхашта паргаре хьадехаш бац пропагандисташ а. Теоретически дешаш хlанз а кlезига дува заводе, цеха, установка практически декхарашца. Цехий парторганизацеша массаза а теркалаш коммунистийн парте болцарийн дешара юкъера, кружокийн школайи балха тlа гучадаьнна кховчамбоацараш.

Завода парткомо укх шерре я партийни дешара сетерча балхата шоаш ла а дийгlад, гучадаьна кховчамбоацараш дlадахара методсовета новкъостал а ду.

А. ГУМНИЦКАЯ,
крекинг-завода политкабинета заведующи.

ДУКХАГlА МЕХКДАЬТТА ДАККХАРА

КПСС ЦК декабрьски Пленума итогашц города партийни организаце декхараш дувцаш укх деношка пленум хилар парте Магlалбика горкоме. Къамаьл дир парте ЦК декабрьски Пленуме хиннача парте горкома хьалхарча секретара нов. Саньков.

Пленешка къамаьлаш дир № 2 йолча кlоарга бурув деттаж тохкамаш деча Магlалбикз контора партийни организаце секретара нов. Гастемирова, «Горскнефть» промысла воккхагlволча инженера нов. Буена, транспортни контора парторганизаце секретара Унагенова, кхычар а. Предприятейн гlишлонхойн коллективаша КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеш вахаре кховчашъярах, шоай ерригача торонех пайда эцара лоаттабеча къовсамех лаьца дуцаш цар. Иштта, Магlалбика мехкдаьттаховша мехкдаьтта даккхара воархl шера план кховчашъяра доахача толамех лаьца а дувцар хlараме. Цунна цхьаца лоархlачера кховчамбоацараш а гучадахар цар. Хlанз а ерригача предприятешта оттаьча хана кховчашъяра план.

КПСС ЦК декабрьски Пленума решенеш дег тlара къоабалъеш, уж кховчашъяра хоадамера мероприятеш уттаеш бола соцам тlаийцар пленумо. Хlаьта, иштта промышленни продукци арахецара шера план кхо ди хьалха кховчашъяра, капитальни гlишлошъяра план 25-ча декабре кховчашъелга вlаштlехьдаьккхара, мехкдаьтта дикка дукхагlа даккхара, эзараш метраш планал совгlа бурув тохара хоадамбола декхараш укх шера оттаеш бола соцам тlа а ийцар пленуме.

В. БАЛЯСНИКОВ.

Агрохиме семинар

Укх деношка, советски боахамийн актива шин дийнахьара семинар йир Сунженски производственни управленеш цуя партхомо цхьана. 250 саг вар семинаре дакъа лоацаш.

Удобренех юрта боахама пайда эцарах, басрашна лоаттабеча къовсаме гербицидех пайда эцарах, минеральни органически удобренеш дlатохача механизмаш юкъехкахьарах, лаьттай тlоаний картех пайда эцарах лаьца йийшача лекцешка ладийгlар семинаре хиннараша.

Лекцеш йийшар юрта боахама lилмай кандидаташа нн. Мешкова, Дзнагова, опытно - мелиоративни пункта йоккхагlволча агронома нов. Ликонтова, кхыбараша. Каболча ялатий боккха хьуакъач чуэцара опыт ювцаш къамьал дир «Победа» яхача колхоза бригадира нов. Живненкос. Иштта практически занятеш я хилар семинаре. Шоай механизаторашa вlашагlъеллача кхачна минеральни удобренеш дlа-юха йоаржаергах лаьца дийцар «Победа» колхоза керттерча механика нов. Жидкова. Цхьан саьхьата 14 гектар лаьтта удобренеш йоаржае йиш я цунца. Самолетацачул дукхаз пайданегlа да цу методана удобренеш дlайоаржар.

В. КОСТИН.

ПАРТОРГАНИЗАЦЕЙ СЕКРЕТАРАША ДЕШ

Партийни органий отчетни хоржамаш чакх маьлла я кховчамбоацарех лаьца долча коммунистий къамаьлийн уж дlададара предложеней лоархlам а беш дlаболабир ший болх парте Старопромысловски райкомо. Юххьанцарча партийни организацей болх тоабелга керттерчарех цаl лоархl цо. Хlана аьлча, тlеххьара отчеташи хоржамаши кулаш хувабеннаб парторганизацей болхлой. Цудухьа парторганизацей секретараша дешаргдола гlулакх вlаштlехьдаьккхад укхаза.

Парте райкомо кап-каннаьа семинараш, инструктажаш ю царна. Партийни балха план уттара, партийни поручени телара, къоначa коммунистаца болх бара гlулакхаш дуцаш хилар секретарашта укх шера хьалхара нь семинар. Хlаьта, секретараша шоай балха опыт дlа-юха ювцаш йола семинар я хилар. Иштта партийни бюро членашца а семинар вай парте райкомо. Партийни дешара сета болхи тойтара агитаце хьали дувцаш хилар из семинар.

Хlара кварталах цкъазза партгруппоргашца семинараш ю парте райкомо. Укх деношка хьалхара семинар хилар царца. 1963-ча шерара нефтепромыслови управлене итогаши 1964-ча шера план хаьал хьалха кховчашъяра къахьегахой тlаберзабара партийни группай декхараши дувцаш хилар ех.

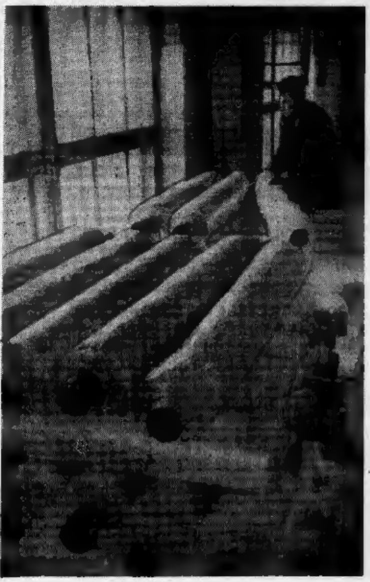

МОСКВА. КПСС ЦК декабрьски Пленума решенешка хьежжа, столица Дорогомиловски химически заводе хьаергья синтетически пленкаши пластически массаши ю йокиха производство.

Хlанз укх саьхьате заводе болх бе долаеннай полиэтиленови пленкаш еча цеха хьалхара аргlа. Машинашта тохкам белга соахка декабрь бетта йистехьлар, хlаьта январь беттехьа денз цехе арахеца йолаелар товарни продукци.

Халкъа боахама дукхача доакъошка чlоагlа эшаш продукци я полиэтиленови пленкаш. Диэлектрически гlулакхаш доакхаш хиларах цунах геттара дика изоляциони материал хул. Хий а фо а вlалла чакхдалоц пленках, ультрафиолетови вlапараш чакхйоалийт цар, шелал дика лоалу, (60 градус).

1,2 метргара дьаьна 6 метрга кховчаш шерен 40 микронагара дьаьна 200 микронига кховчаш сомен пленкаш хьае йиш йолаш я цехе оттаь машинаш. Заводе хьалхье йолаеннаш цеха шоллагlа аргlа. Укхаза кхы тlа а 8 машин оттаергья, цунах цхьан ахвазен алсамъяргья цехо араеца продукци.

Кастта хургlолча КПСС ЦК февральски Пленума сийна яхь а йоаржаь полиэтиленови пленка цеха коллективо дош деннадар бетта план хаьал хьалха, 25-ча январе, кховчашъе.

Сурта тlа: вишача дlаяхьийта кийчъаь пленка.

А. Стужин сурт.
ТАСС фотохроника.

КЪОНАЧА БОЛХЛОЙ ОБЩЕЖИТЕ

Ленина улице чакхйоаллача дагlа № 181 йола докхий цlенош. 8, 7, 8, 9-ча гlишлой-монтажни управленешка болх беш болча кегирхой общежитя я из.

Химически предприятей гlишлоши, нах чубаха цlеноши хьалдечаша шоай къахьегама ди чакйдаьча дезал болча болхаш сане укхаза чубоагlа уж.

Дахача шера аьхки дикагlйолча общежитешта юкъе конкурс оттайир комсомола Октябрьски райкомо. Общежитеш цlена, лостам болаш хилар, культурно-массови, агитационни белхаш дар, иштта кхыйола пункташ юкъейолар конкурсе. Кагирхой 8 общежити юкъенхар цунна. 20-ча декабре итогаш йир конкурса. Хьалхара моттиг елар лакха белгальча общежитена. Конкурс кхайкаьча дийнахьа денз «Коммунистически быта цlа» яха цlи яккхара къовсам хьалхарча плане оттабир цу общежите совето. Хlаьта дуняя ха ялалехьа №№ 49, 69, 70, 71, 78 цlенношта сийлен цlи яьр. «Укхаза коммунистически къахьегама ударникаш бах» яха дешаш тlаязаь я цу общежите №№ 49, 38, 71, 51 йолча цlенош нелараш.

Цlенаеи сийрдачеи цlеношка эазаш. Книжкаш тlадола этажеркаш латт. Дукхагlдараш учебникаш а долаш. Укхазара дукхагlбола кагирхой институташка, техникумашка, сайрийнарча школашка дешаш ба.

— Цунах кховчамбец оаха, — йоах педагогически институте дешаш волча общежите воспитатела Гаркаев Султана.—Хlара къоначa гlишлонхочо ший дешара кхетам лакхбергбола гlулакхаш вlаштlехьдоахаш я тха общежите вахта.

Общежите вlашагlа а хьа болх беш я художественни самодеятельноста, сурташ дахара, физкультура, кхыйола кружокаш. Художественни самодеятельноста республиканск хьажарга дакъа лоацаш хиннача общежитерча кхаь сага совгlаташ делар республика культура министерства.

Общежите боккъонца йола порядок хилара дакха новкъостал ду Янарсаев Адама кулгалдеча дружинникаша. Цар хlара бетта арахец пенгазете «Стрела» яха сатирически листок.

М. СОЛОВЬЕВ,
СМУ-8 партбюро секретарь.

ТХА ТОЛАМ

Грозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода коллектива болам хьал а лаьца хьинаре къахьег Грозненски трикотажни фабрика хlамаш тегача тха цеха коллективо. Семилетка яхлагlча шера план хаьал хьалха кховчашъяра декхараш тlаийцад цеха болхлоша. Оаха дош деннад шера план 25 декабре кховчашъе, хlаьта къахьегама бесарле 1 процент лакхъе, тега хlамаш дика а йолаш, соахкарчул 0,2 процент лохбергба хlамаш тегарга дlабода мах. Иштта балха говзал йола 65 болхло кийчвергва оаха укх цхьан шера, эзараш сомаш пачхахьалкхенна пайда бергбола итташ рационализаторски предложенеш балха юкъейяхья лерхl цеха коллективо.

Уж декхараш дизза кховчаш а деш байнача бетта налови продукци арахецара план 28-ча январе кховчашъяьй оаха. Хlара смена норма тlеххоачашъеш къаьстта дика къахьегарца белгалбаьнна ба нн. Агаесьян, Горяная, Николаева, иштта кхыбараш.

Т. ПАТРИКЕВА,
трикотажни фабрика № 1 болча участка начальник.

КЪАХЬЕГАМА ВАХТЕ

Февраль бетта хургlолча КПСС ЦК Пленума сийна шерра социалистически яхь а йоаржаь къахьег Грозненски станцерча цистернаш юлача сменаща а бригадаша а. Укх кердача шера январь бетта мехкдаьтта продукташ чуйотта цистернаш кийчъяра план кхо ди хьалха кховчашйир цар.

Чlоагlа дог раьза хинна хьаллаьцар цистернаш юлараша Грозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача завода коллективо семилеткан яхлагlча шера план хаьал хьалха кховчашъяра дlайолаьнь. Шера план 28 декабре кховчашъеш планал совгlа 5 эзар цистерна кийчъе дош деннад цар.

Цул совгlа цистернаш юлача хана саца латта ха 20 минут нормал лохъеш, къахьегама бесарле 3 процент лакхъеш болх бе лерхl цистернаш юлараша.

Шоаш тlаийца декхараш дизза кховчашдергхилар хьахьюх цар къахьегама толамаша.

Г. АНОХОВ.

ПАРАФИН— халкъа боахаме

ДУКХА ха йоаццаш а тlехьа парафин мехкдаьттаца ца хилча баьъахьа хеташ продукт яр. Мехкдаьтта чакхдоаккхача хана даьттах из дlайоаккхаш цо къахьегам халача а боаккхар даьтташ лахарга дlабода мах лахх а бера. Хlанз из дукхагlа эша а мах бола а продукт хиина дlаьттай. Хьалха мехкдаьттаца ца хилар дош хиина парафин чlоагlа хилар дошш из дукхагlа яккхар духьа цхьайола мехкдаьтта фракцеш лаьрхlа чакхйоахаш я. Вай халкъа боахама тайп-тайпарча доакъошка дlабода из. Дукха я из эшаш йола моттигаш, уж ерригаш а йийца ярьац. Цудухьа вай царех керттера яраш хьоахаргья.

Бахача хlара дешна эшаш йола цlилеторгаш парафин йоацаш хьае йиш яцар. Цlилеторгашта лоаьдаь парафин чуболийт, цlилеторгий хlун летабелча баьина ала дика а чекка а кlарга тlа баргбодаш.

Конфеташ а кхийола кагий хlамаш а юкъаехка къахаташ парафин чуюйташ кийчдаь да. Цу тайпара кийчдаьча къахатах хьаю шура чуйотта пакеташ, кхыча гlулакхашта эша полаш. Парафин тlахьекха пахча йоахьа а лац, талха а талхац.

Дукхахахьа эшаш хул парафин текстильни цlокех-наьабарех хlамаш ечен промышленносте. Изоляционни материал хиларах тарра чlоагlа пайда эц парафинах электрически промышленносте а. Бакъда, цигара цуя моттиг пластмасса дlалоацаш латт.

Къаьстта моттиг лоац парафино химически промышленносте. Парафин мистйолийташ хьаю синтетически хьаьна кислоташ. Дуаш долча даьттаина меттел сапа деча дlагlорья из. Хlанз укх саьха вайцига керттерча дьаьхе сапе а хlама цlенъю кхийола средстваш а хьаю гаьарийн хьайбайн даьттах.

1967 шера вай мехка сапа деча дlададар 400 эзар тони гаргга гаьарий даьтта, хlаьта 1958 шера — 350 эзар тони гаргга.

Вайцига гаьарий даьтта доаккха керттера культура гидуврагш я. Юккъера лаьрхlача цхьан гектара тlара даьннача гаьарех 300 килограмм товарни даьтта довл. Тlаккха 300 эзар тони гаьарий даьтта дакхкара 1 миллион гектар гаргга гидуврагш хьалхое еза. Иштта дола даьтта ладара 80 сомех йилла эзаргья 70 эзар бахкаш дукхи шртбоахама машинаш йолаш, цу совхозашка хьалхеяр алиха цхьа гидувргаш а йолаш. Цу тайпара, цу гlулакхага дlагlоргьар 1,5 миллиард сом капиталовложенеш.

Сапа деча дlадола кхачаб даьтта бахача низа два цукъе а доалийташ, нарна метта синтетически хьаьна кислоташ дlайоахийтаргья. Из гlулакх доаццача хана чакхдаьккхари вай мехка пайда яйбу мехкдаьттаца долча чlоагlача парафинах. Хlаьта уж парафинаш боахама мехкдаьтта дукхахча моттигашка гучадаьннад СССР-а.

Укхаза ала дезаш да синтетически материалах даь сапа кхачан даьттах даьчул гlаьна дикагlа хилар я.

Хьаьна йоазаш «Новости» «Эрен» яха хlамаш юттача дlаукийта порошокаш. Уж хьаю парафинах усливодородашта окислени яра наькъаца.

Керта чешта, юьмарашта, кулгашта хьекха кремаш, моди йоаьаш а церташ цlенъеш а хьекха пасташ, кхыраш хьаю парафинах хьаьньнача, хlамаш цlенъеча средствай ларда тlа.

Хьоанал хувца синтетически заменителашн хlамаш цlенъю средстваш хьаяро а нарна кхачан даьтта хувцаро а чlоагlа пайда лургба халкъа боахама, кховчашаргда бахача наькха хьашташ. Хlаьта синтетически хьаьнача кислоташка дlададар гаьарийн даьттага дедачул шоза дарегlа да. Духьал уж нарегlа хилара тlаьгlолла боала пайда дlалаьрхlача цунах халкъа боахама цхьан шера 700—800 сом ахча кходе йиш я. Хlаьта мел дукха даьтта мукъадоалийт цар бахача наха кхачанга дlадахийта. Цун уйла йича хоргди синтетически хьаьнача кислотий мел боккха доархlам ба.

Парафина окислени яра наькъаца иха йиш я муравьини, уксусни, пропионови, даьттан кислоташ. Масала, пропионови даьттан кислоташ дlайахи верда пластмассаш еча.

Вай мехка йоаккхача парафинах дойкха дакъа лоац вай республикерча мехкдаьтта чакхдоахача заводаша. Мехкд халкъа боахаме дукхача моттиге эшаш йола парафин йоаккхача вай заводашкарча болхлоша, беррагача советски нахана цхьана, шоай хьинар кхо ца деш къахьег адамий сийрда кхоана гаргдоарга.

В. РОМАНОВА,
инженер.

Пластмассех типографски шрифт а яьса юта моттиг дlалоаца материал а хьаеш йола промышленни производство нараеравьй Московски шрифтолитейни заводе.

Пластмассай шрифт 10-зза яйгагlа а, 3—4-зза чlоагlагlа а, 3,5 дарегlа а я. Вос болча металлай 10 тонна метта дlайода пластмассай цхьа тонн.

Наборщикий а печатникий а болх аттача боалаш пластмассан шрифто, навха упакцlеноша эа деш а яц из.

Сурта тlа: пластмассах яь шрифт.

Э. Евзерихина сурт.
ТАСС фотохроника.

Керда декхараш

КПСС ЦК февральски Пленума сийленца лакъа яхара хьинаре къахьегаш я коммунистически къахьегамай сийлен цlи лелаю тха коллектив. Байнача бетта 20 ден план 101,3 процент кховчашъяьй промысла болхлоша.

Грозненски мехкдаьтта чакхдоаккхача коллектива болам хьал а лаьца социалистически декхараш тlаийцад оаха. Промысла болхлоша дош деннад шера планал совгlа эзараш тоннаш мехкдаьтта даккха, хьадоаккхача мехкдаьтта тоннагта дlабода мах цхьа процент лохбе, къахьегама бесарле цхьа процент лакхъе. Спуско-подъемни операцешта лаьттана кlал ремонт яра план 108 процент кховчаш а еш хlара кховлагlволa болхло рационализатор хила декхар тlаийцадойна. Уж декхараш дизза кховчашдеш да.

Д. ГАБАЕВ,
«Горскнефть» НПУ нефтепромысла заведующи.

План тlеххоачашъяьй

КПСС ЦК кастта хургlолча Пленума сийна шерра социалистически яхь а йоаржаь хьинаре къахьегаш я Грозненски Центральни ремонтно-механически завода бурув деттара оборудованена ремонт еча цех. Калугин керте латтача участка коллектив. Январь бетта товарни продукци арахецара план седкан 101,2 процент кховчашъяй цо. Кхоьвй дикка электроэнерги, кхыйола материалаш.

Трубобурий корпусаш переводникашца юхара бригадира нов. Глухова еннача предложене 200 сом пайда баьб укх бетта. Хlаьта, семилетка яхлагlча шера кхы тlа а 22 эзар сом пачхахьалкхена пайда бергба цу предложене.

Январь беттарни балха тlехьаш лох ца йоалийташ дlахо къахьегача участка коллектив февраль бетта 10 дийнахьа планал совгlа бlаьа, сомий маьха продукци арахеца лерхl парте ЦК Пленума сийна. Цу гlулакхь белгалбаьнна дика къахьегаш ба слесараш нн. Смольников, Галудкин, токарь нов. Ткаченко, кхыбараш. Смена заданеш 105—110 процент кховчашъю цар.

Ю. БОТОВ.

ХIАНА ЭШАЯЬЙ ШУРА

Урус - Мартана производственни управленерча «Самашкинский» совхозе шурйй-товарни фермаех дIадахча шера пачхаьхьелхкхен план кхочашъянзар дукхаал цхьайне мара. Из а кхоалгIча отделенера ферма. Цу ферма коллективо шера хIара фуражни Iаттагара 1700 килограмм йикха еза-ча 1770 килограмм дьаккхар.

ТIаккха хой-тешш совхоза кулгалхошта дикагIйолча ферма йоккхаш йола шура кIезигъялга? Фу хиннад ферме ер керда шу дIадоладелча?

Дукхъал январь бетта хьалхарча дийнахьа денз шура эшаала йолаелинай ферме. Нагахьа санна декабрь бетта кхоалгIча декаде фермерча 174 фуражни Iаттатара 7065 килограмм шура аькккхале, иварь бетта хьалхарча декаде цу доахангара 6107 килограмм мара яьккхаяц.

Цу тайпара шура лохъялара хьакъехьа оаха къамаьл ду ферма бригадир волча Ханкаров Юсапаца. Цо йоах: «Совхоза кулгалхоша новкъостал дац тхона, помещенеш а шийла я...»

ДIачудоьл помещенешка. Массанахьара чухьеккаш мух ба, тIаьла. ЧIоагIа шийла я. Помещенеш тоае кхийнаяц тхо, йоах партийни организаце секретара Абдул-Вахабов Муса.

Отделене шортта доакъар да Вакхьа, цунах пайда эцаш ниги. Оттаьча зоотехнически рационах кхабац доахни. ДукхагIча хана барда а бахьац. Цунна йоагIа терко яц ферма кулгалхоша. Iуйрийна доахана йол, силос, кхьдола доакъар мел дала деза хац скотникаштей доаркаштен, йоах доаркашка Мамаева Маликата, Исакова Алпату, кхычар. ТIаккха тамаш йий шура кIезигъьлар?

ТIехьарча хана чIоагIа лаьгIбеннаб фермера агитмассовни болх, доаркашта юкъе социалистически яхь йоаржаьяц, укх шера дехкараш тIайидадац. Гуш бац шура яккхара лоаттабу къовсам.

Совхозе дикагIа ловрхIаш хиннача ферме цу тайпара кхоачамбоацараш бIаргагушшехьа уж дIададахара цьаькхха хIама ца деш багIа совхоза директор Дышниев Султан керттера зоотехник Дурбиев Шамили, совхоза партбюро секретарь Магомадов Iаббаси, отделене управляющи ноя. Астемирови, партийни организаце секретарь ноя. Абдул-Вахабови. Из гIулакх кхы дIахо ла мегаргдац. ЦIенхаштта тоаба беза болх.

Я. ЗАКИРОВ.

ХИМЕЦА ДОТТАГIАЛ ДОЛАШ

Шоай низех бокъоша бIубенна а болаш дIадоладир Наурски производственни управлене «Россия» яхача юртбоахама артела къахьегамхоша семилетка ялхалагIа шу. Юртбоахама производстве колхозо укх шера кхоачашде лаьрхIача керттерча дехкарех цаI — ялат дика дукхагIа доаккхыга. Iилмана карагIдьинарашн къахьегама дикагIа йола приемаш шерра производствана юкъехьахьара ларда тIа дIадувча лаьттай хIара гектара тIара боала хьувкъам лакхбелга.

Хоаш мадарра, дIадаха шу башха дега тоамбар деш дацар артела къахьегамхошта. Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара дааьина ялат 11 центнер совгIа мара хилазар. Из геттара кIезига да.

Вай парте ЦК декабрьски Пленумо чIоагIа белгалдаьккхар, тешшаме лакха хьувкъамаш кхедергдола гIулакх юртбоахама производствана химии юкъеяккхара кхашка хиш дехкари хилар. Колхоза ахархоша цунах лоархI шоай ыттуп бергхилар а хьалторо лакхлургхилар а.

Соахка гурахьа денз уаттаеш планаш, еш белгалонаш, деш къамаьлаш дар хиш дехкача лаьттаех пайда дикагIа фу даь эцаргбар-кьогI, минеральни моттигерчен удобренешца кхаш дикагIа оьльм мишта дергдархьогI кхаш. Даьсса дешаш хилазар цу къамаьлех. Iа хьатIаоттаьца сапанзар хий диллара болх. Цу хинале хий дилла яьлар 145 гектар.

Хиш дехкарна цхьана тукош сеилкашца сихха минеральни удобренеш тувсаш яр ш. Минаевен Блохинен шакхха а бригада. Удобреней цхьа дакъа гуйран ялаташ дIаделе хьалхагIа тессар, хIаьта вож дакъа—аIмрг техачул тIехьагIа. Аьлча кхоачамба, хий диллале хьалхагIа а тIехьа гуракхьа дуь ялаташ дIадуергдолча лаьтташка 50 тонн совгIа суперфосфат тесса хилар.

Кхаш хьакдара гIулакха дика йоккха моттиг лаьцар моттигерча удобренешна. Укх шера цхьоалгIа январь хьатIакхачалехьа уж кхачка дIайихьай 350 тонн.

Кердача хьалашка болх беш болча боахама чIоагIа лоархIамера а белгалдовлаш а гIулакх да колхоза правлене яьча решенех укх шера 15 январе денз керда вIашагIъелла, дукхьал кхашка хий дехкарен удобренеш тессарен балхаш дергдола кхоалгIа бригада хилар. Цунна кулгалде оттаваьв агроном ноя. Быстров.

Цу бригадагара оахаш дола лаьтташ 1266 гектар да. Царех 425 гектара тIа хIаьз «безостая-1» яха гурахьа дув кIа да, укх бIаьстан юкъе 300 гектар дIалоацаргья ялтийна лаьрхIа дIаюергйолча хьажкIаша. Эшаш мел йола техника кхоалагIча бригадана дIалургья: бульдозераш, насосни станцеш.

ХьажкIаш дIаюергйолча кхашка дIа а дихьа Iодиллад 2.446 тонн ширдаьина кхо.

Шоай торонашка хьежжа керда рубежаш белгалъьй шоашта артела къахьегамхоша. Семилетка ялхалагIча шера хIара гектара тIара 27 центнер кIан 30 центнер фуалъяьха хьажкIаши яха лаьрхIад. ХIаьта уж дехкараш кхочашдулургдолаш да.

Химецара доттагIал дIадоладеннах. Цун новкъосталца шолхоша юхаметтаоттаргда артеля къахьегамхоша хьайга къа.

М. ТАЗИЕВ.

БIАЬСТАНГА КИЙЧЛУ

Дикаев Салмана, Эльдерханова Кабе, Поннделько Лизас, Сардалова Жовзана кулгалдеча йиъ звенос шекара свекла кхеергья укх шера Шаьла производственни управлене «Шалинский» яхача совхоза йиъалгIча отделене. Уж йиъ а звено хIанале вIашагIъелла яьннай. Цар свекла кхеергйола кхаш бокъонии къоаста а даь нирех хIара звенона дIаденнад хьогге а, хIаьта свекла лелаераш мамогга къахьегаш боахк цига укх шерарча хьувкъама лард йоалар дукхьа.

Доккхий да цар шоашта хьалашка оттадаь дехкараш: хий дехкача лаьттай хIара гектара тIара 315 центнери вокх юхеяисача лаьттай хIара гектара тIара 225 центнери свеклай яккха. Шекара свекла дIае лаьрхIача ерригача участкашка дIадахача шера гурахье а денз 30 сантиметр кIоарга аьбь вохар. Цул совгIа, 114 гектара тIа тIовдал соцаеш хий диллад. Из болх кхетамца чакхбаьккхар хий дехкаш волча А. Элдербиевен С. Киндаровен.

ЧIоагIа теркам тIабохийт свекла лелаераша кхашка удобренеш иккар санна йолча лоархIамерча агрохимически мероприятена а. Соахка гурахьа 125 гектара тIа аьбь аьхача кхашка суперфосфат тессар хIара гектара тIа 6 центнер а йолаш.

ХIанз сихбенна органически удобренеш кхашка дIакхухьаш ба свекла лелаераш. ХIара гектара тIа 10 тонн йолаш дула укхаза кхо. Февраль бетта кургIолча КПСС ЦК Пленума дикача къахьегама толамашца накъа бахар дукхьа шерра социалистически яхь йьржай органически удобренеш дIакхухьаш болча механизаторашта юкъе. Ший хьинар кходац цхьанне а, хIане аьлча уж бергаш а дог тийша ба минеральни а органически а удобренеех пайда ацаро шекара свекла санна йолча маьхерча культура хьувкъам кхы тIа а лакхбара чотах шоашта дукха центнераш совнагIа лургхиларах. ХIанзле а кхашка дIадихьад эзар тонн совгIа кхо.

Ш. КАЛАМОВ,
Шаьла производственни управлене инспектор-парторганизатор.

ЧIоагIа халача хьолех къахьегаш ба Казахски ССР Iа жуй. Йоккхий цалонаш тIакховчаю цара Iано. Дика даьгIо лохалга, цига жа дIалугьага, молача хица а доакъарца а уж Iалошдела, жа на дойтлага—цу дерригенна дIадех хьесап долаш хулгеш берриго низ ураоттабаь къахьегаш.

Жа Iунита новкъостал ду механизаторашa, метеорологаша, радисташа, лораша. Санитиках ха-оттанга хьеж, кастта лод долхаргда аьле, е овлал йоагIа аьле жа Iунна хоамаш ду радисташa. Радиога гIолла хаддала бувааш лоаттабу областа центрана.

СУРТА ТIА: санитарни авиацено самолет Умбет яхача жа кхообача моттига. Казахстане лоамашка хьайбаш лелаераша гIулакх деш цу тайпара алх самолет а Джамбульски областе. Хан-ханнахьа жа Iунна хьожаш а царна шоашара оша гIулакхаш деш а ба лораш.

И. Будиевоча сурт. (АПН).

РЕМОНТ ЯЬ ЯЬННАЙ

КПСС ЦК февраде хургйолча Пленума сийленца накъабаха кийчлуш ба «Гвардейский» совхоза йиъалгIча тракторно-полеводчески бригадера ялаташ кхелераш. Совхозе эггара хьалха уж йистебаьлар бригадерча 13 тракторан тIехьаюзача инвентаран ремонт яь.

— Тхоай деш оаха кхоачашдаьд, — йоах механизаторий бригадира коммуниста Альбек Закаева. — Совхкарчул цхьа бутт хьалхагIа даьлар тхо тракторашта ремонт яь. Из да КПСС ЦК Пленума оаха кийчдаь хьалхара совгIат.

Тракторашта ремонт еча къастта дика балхаш даь механизатораш белгалбоах бригадиро. Шоай тракторашта эггара хьалхагIа ремонт яь баьлар, йоах цо, толашагIа бола механизатораш Лалаев Сапар, Эльмурзаев Ибраг, Усманов Iиса.

Бригада трактористашта инвентара ремонт еча доккха новкъостал дир совхоза аьшкалхьараша Айгумов Ихванен Махмудов Саидахьмаден. Цар кулгашца вIаштIехьдаьхад дерригa похараш, макхаш, культиваторaш, ремонт яьй цхьайолча сеялкашта.

Трактораштен тIехьаюзача инвентаран ремонт яь а яьккха, чуйина кхашка удобренеш дIакхахьа болабеннаб бригада механизатораш. ХьажкIаш дIаюргйолча кхай тIа хIаналехьа а хIара гектара тIа 15 тонн кхо диллад цар. Дилла лерхIар 20 тонн да. Кхо трактор я хIанз бригаде из болх беш.

И. ПЕТРУХИН.

ТIЕХЬАБУСАРАШ ХУРГБАЦ

Тракторни кхоъ бригада яр тха отделене. Царех кхоалгIа йола йоа. Висултанова кулгалдеш хинна бригада шерра-шера юртбоахама культураш кIезига хьувкъаеш яр. Тха бригада членаша шоайла лата а баьина, тIехьаюса кхоалгIа бригада шоайчох хьатоха лаьрхIар, кхашкара дерригa балхаш цхьана дергдолаш. ХIанз тха шиъ бригадах цхьа бригада хиннай, тхога я мел эшаш йола тракторaш, культиваторaш, кхыйола юртбоахаме техника. ТIехьаьса бригада тхоаех хьа а теха, оаха лоацача хана дика толамаш даьхад.

Тешшаме юртбоахама культурай хьувкъам лакхбарга бола никъ юргашкарча къахьегамхошта хьахьекхаб КПСС ЦК декабрьски Пленумо. Пленума решенеш кхочаш а еш, тха бригада еррига коллективо хьалхаьцаб производстве лакха хьувкъамаш дахар духьа дерригача халкъа дIаболийбаь къовсам. Укх шерарча хьувкъама лард йолла доладелар тхо соахка гурахье а денз. Ханнаькъ а дика а 868 гектара тIа дIалийра оаха гурахьа дуъ «безостая-1» яха кIан мукхи.

Гурахьа дуъ ялаташ дIаделе хьалхагIа хIара гектара тIа 3 центнер а йолаш минеральни удобренеш тайсар оаха цу лаьтта. Цо йиш хулийтаргья тхога хIара гектара тIара планах 14 центнер мара яккха ца лаьрхIача метте 22 центнер алата яккха.

Доккхий дехкараш да шекара свеклан хьажкIаши санна йола низ бола культураш кхеара бригада коллективо укх шера тIанйицараш а. Бригада хIара члено къовсам лоаттабу хIара гектара тIара 60 центнер фуалъяьхача хьажкIийн 220 центнер шекара свеклайн яккхар духьа. Уж культуранi дIае лаьрхIа хинна лаьтта соахка гурраьхе а 30 сантиметр кIоарга аха а аьха Iодиллар. Цу хиние а техад минеральни удобренеш а.

ХIанз органически удобренеш кхашка дIакхухьача а юртбоахама машинашта ремонт еча а тIагIертта къахьегаш ба бригада членаш.

Кастта хургйолча КПСС ЦК Пленума баха боагIача тайпара накъабахар духьа шерра социалистически яхь а йоаржаь, бригада механизатораша лаьрхIад пхелагIа февраль хьатIакхачалехьа юртбоахама машинаштен тIехьатессача инвентаран йоза ремонт яь яккха.

Органически удобренеш кхашка дIакхухьача шин сменах болх бу тха механизаторашa. ХIанзле кхашка дIа а дихьа массанахьа а цхьатерра хургдолаш дерригача лаьтта дIатессад 1500 тонн ширдаьина кхо. Кхашка кхо дIакхухьача къьстта дика къахьег механизаторашa Закиров Рамзана, Эскиев Шанас, Наитаев Шаита, дукхача кхычар. Шоай смении норма хIара дийнахьа 140—150 процент кхоачашъю цар. Шоай низ ца кхобеш къахьег бригада берригача членаша хьалхашка оттадаь дехкараш кхоачашдар а коммунистически къахьегама бригада цIи сийлене лелаар а духьа.

О. КАГЕРМАНОВ,
Урус-Мартана производственни управлене «Красноармейский» яхача совхоза коммунистически къахьегама тракторни бригада бригадир.

СУРТА ТIА: О. Кагерманов (аьттехьа) совхоза механизаторашта балха хьехам луш воаьл.

И. Кобпановло сурт.

ХIАРА ГЕКТАР БЕРКАТЕ ХУРГЬЯ

Тха колхозерча ялаташ кхедерий къахьегама хьинар цIаккха а цахиннача тайпара айдаьд КПСС Центральни Комитета декабрьски Пленума решенеша. Дукха хIамаш да хьатIайоагIача бIаьсти цар кхоачашде лерхIаш. Ялаташ кхедерашца дига а йоалаш, юртбоахама производство айира даькъе чакхдаха деза гIулакхаш белгалдаьхад колхоза правленеи партком.

ХIанз керда дехкараш латт тхона хьалхашка, лакхарча лагIанга довла деза тхо. Оаха лаьрхIад гурахьа кIа дIадийнача 1654 гектарах хIаране тIара 29 центнер, мукх дIабийнача 786 гектарах хIаране тIара 22 центнер, хьажкIаш дIаюргйолча 200 гектарах хIаране тIара 40 центнер яккха. Планах лийрхIачул дукхаа дикагIа хьувкъае лерхI оаха кхыйола юртбоахама культураш а.

Кхоачашде тха низ кхоачаргболаш дий на дехкар? Йиза торонаш я тхога из дехкар толаме кхоачашде.

Тха колхоза № 2 йолча комплексни бригада коллективо гурахь кIа дIадийна хиннача 920 гектарах хIаране тIара 27 центнер яьккхар соахка, хIаьта ноя. Манакай керте латтача звеной участка хIара гектара тIара — 36 центнер. Из ниттта долча хана дукххача кхыча участкашка гектара тIара даькхха хIо кхыметтел 18 центнерга а дIаяхачац.

Цу тайпара эргаш да гIулакхаш цхьоалагIча комплексни бригаде.

МалагIча бахьанца дол - теш цхьайолча участкашкара дикаш цхьакраш тIара эсалеи хьувкъамаш дахар? Цхьайолча участкашка гурахьа дуь ялаташ эггара дикагIча хана а, дика кийчдаь хий диллаи долча оахам тIа а дIадийра, хIаьта воккх участкашка уж гайна, новагIча хьала хий диллаза долча, лерттIа оахам тоадаза долча лаьтташ тIа дийра. Бахьан из да. ТIехьарча тайпара дIадийна ялаташ оин доалаш дахар Iана кIал. БIаьсти а эшшача тайпара гIулакх лаьвар царна. Цудухьа тайп-тайпарча участка хьувкъамаш бе-башха хилар, дахкха йиш йола дукина ялат ца доаккхаш дисар.

Уж тайпа гIулаккхаш ца хилийтара, колхоза лаьттах хIара гектар беркате хилийтара, планах лаьрхIа хьувкъам ца луш цхьацкха гектар ца хилийтара тIадерзадаь да укх шера оаха чакхдаха кийчдаь а чакхдоаха а гIулакхаш. Алхха гурахьа дийна ялаташ хинна ца Iеш, колхозо дIаюш йола еррига юртбоахама культураш а я цу юкъе йоагIаш.

Тха деррига оахаш дола лаьтта хий дехкаш да. Культураш дIалехьа а хьалтIа а аьнна, цар дегIдахьача хана а хий дехка, дIайийнача хIамашта дика гIулакх де торонаш йолаш я тхаьнгга.

Соахка дIаяхача гурахьа оаха хьалхара гIа баьккхар колхоза боахама химизаци ира даькъе. Гурахьа кIа дIадийнача 400 гектар лаьттанга минеральни удобренеш дIакхачийтар. БIаьсти йоаллашехьа а азотни удобренешца подкормика ергаш гурахьа йийнача культураштa. Эттара хьалхарча аргIанна минеральни удобренеш дIакхоачийтаргья хьалтIаьнначa хIамай оин кIезигагIа долча участкашка. Уж текача дукхагIа беркат доалаш йола культураш я керттерча даькъа оаха минеральни удобренеш дIакхоачийтараш. Царех да «безостая-1» яхача фух дола кIан хьажкIаш.

ХIанз берригa тхоай низ тIа а бахийта къахьегаш да тхо бIаьсти йоаллашехьа а бокъонца кийча хургйолаш ерригa хий декнара сеть тоаяра. Чуйина кхашка органически удобренеш дIакхухьаш ба колхоза механизатораш. ХьажкIаш, шекара свекла, хоартолаш, баьца дийраш дIалуергйолча кхашка дула оахо ширдаьина кхо. ХIанзлехьа а 1500 тонн совгIа моттигера удобренеш дIайихьад кхашка, хIаьта бIаьсти ялалехьа кхашка дIахьоргйола органически удобренеш 4 эзар тонн хинна Iаш.

ХIанз укх сахьате кхашка кхо дIакхухьаш а лафеташ а йоахаш йола кхоъ трактор, цхьа самосвал, «Беларусь» яхача трактора тIа оттаь погрузчик. ХIара денна цар кхашка дIахьу 90—100 тонн удобренеш.

БIаьсти культураш дIаюергйола лаьтта лоалама хIама ца эшаш деррига а заба аьхаш тха механизаторашa, хIаьта цу дерригача лаьтта гурахье а хий диллад. Цу гIулакхех доккха беркат дергда бIаьсти дIаюергйола культураш тешшаме дика хьувкъийтара. Цхьабакъда, тхо цунах кхоачам а баьIе лерхIаш бац. ХIанзчул тIехьагIа ахм а цхьа а, шоаза а, нагахьа санна эшаргхуле кхоза а хий дулларгда оаха тхоай кхашка дIайийнача хIамашта дегIаьхьача хана.

Цу дерригеша тхога йиш хулийтаргья семилетка ялхалагIча шера еррига юртбоахама культураш планах лаьрхIача тайпара дика хьувкъае, колхоза лаьттах хIара гектар беркате хилийта.

З. ЛЯПУНОВА,
Шолковски производственни управлене «Коммунизмага боа некъ» яхача колхоза агроном.

ДОАКЪАРИЙ ФАБРИКА

Ленинградски агрофизически институтa теплице дайзар сона баьне дааргаш кердача тайпара машта хьалкхеду. Укхаза бетон а хьаьха кийчъьича майдан тIа лаьттана меттел сонма тIоа биллаб мера бас болча керамзита гIарзилгех. Цу «бурилгаш» тIара урагIа а ухаш лотаьйча лампай сардалонаш йIовхалаи дукхьаа хьалгIерт помидорий хьадолгаш. Цхьабакъда, керамзита Iаллилеш-м дац уж, помидорий хьадолгаш дегIаухилга, царна кхача лоаттабар минеральни тухашца кийчдаь хан-ханнахьа насосашка детташ дола хий да.

Гидропоника — баьцоагIаш хина хьалкхеара — торонаш вIалле боарем боацаш дукха я. Гидропоника новкъосталца баьца даараш хьалкхеде йиш и климат геттара шийлем лаьтташ вои долча районашка а, дукхаза вIаштIара даьча цIеноша юкъе а, лаьттах кIалха а.

БаьцоагIай светофизиологеи лаборатори болхлошен дика камаьхал а йоалаш балхаш ду гидропоника тоеш. Цар шоашта хьалхашка оттадаь керттера дехкар да доакъарий проблема къастаяра хьайбаш леладенa боахамашта новкъостал делта. МоллагIча боахамга доакъар шортта дар аьнна а доакъарий проблема йиза кхоачашхилац. ДегIахьача моллагIча организмана а витаминаш эш. Iана замалахь хьайбашта телача дукхагIа долча доакъарийца — аьлаца, силосаца, концентраташца — башха дукха яц витаминаш. Юртбоахама хьайбаш коа тIара оалхазараши дегIаца витаминаш йоацаш хилийта тарлу из бахьан долаш.

Чоалхане йоацаш экономически чIоагIа пайдаеи йола «доакъарий фабрика» конструкци а, хIаьта ниттта бIарчача шера ялатен ялата-бобовни культурай моша доакъар хилийтара технологи а кийчъьий Iилмахоша. ХIара боахамга йиш я цу тайпара фабрика хьае. Дукха йоккха йоацача здане чу ардаккхех тархеш тох. 40—45 сантиметр хила еза царна юкъера юкъ. Тархей дIовхал хьашт мелд хила йиш я, хIаьта цар шорал 120 сантиметр хила деза. Тархеш тIа дукха кIоарга а йоацаш цинкови аьшках яь нийш оттаю. Царна чу хан-ханнахьа Iочубетт баьцоагIашта подкормика яра минеральни тухаш а теха кийчбаь хи берхIа. ХIара ниш чу цаца хьисапера кхоико лоток оттаю. ХьажкIаштен горохан ворхI миллиметрали, хIаьта кхыча ялатен ялата-бобовни культураштa 2,5—3,5 миллиметрали доккхагIа хила йиш яц цаца Iургаш. Цу Iургех хьалтIадувл дIайийнача хIамай сийна аIыргаш. Здане чухь хаддаиза 20 градусагара 30 градусага кхоачаш йIовхал хулийт. Дийнахь-бус 14—16 сахьата сердал хулийт.

ДIаде фу кийчдаргара дIадолалу сийна доакъар хьалкхеделга. 20—30 минут йоаккхийташ бактерицидни лампа тIаоттаю фийгашта — тайп-тайпарча лазарашта дукхьаха деш да из — е кIезига формалин а эйь кийчбаь берхIа тох. Нагахьа санна из де торо яле гамма-аIанараш тIаоттаю дIадувча фуна, из кхача дикка алсамдоал сийна доакъар. Цул тIехьагIа 12—14 сахьат доаккхийташ хила даша долл дIадувш дола фу. ТIаккха цацашка Iо а доассалийна баьдеча моттиге лоаттадеш кхо-лиъ ди доаккхийт аIыргтохийтар духьа.

Уж балхаш даь даьнначул тIехьагIа аIырг теха фу цудола цацаш кхачан берхIах хьалийзача нийшка оттаду. Кхачан берхIаца дийнахь-бус шоза—пхеза подкормика ю. Эггара хьалха фу на тохар а тIехь дIалаьрхIача, доакъар хьадаллалца йолча юкъагIа 25—30 литрага дIакхоачцхьан нийна тохаш бола берхIа. 6—10 дийнахьа хьайбашта дIадехка йиш йолаш лакхлу сийна доакъар, сийна доакъар меттел доассадена дIадийна хинна фу а баьцоагIай оалаш а геттара чам болаш дуъ хьайбашa. Фабрика хаддаиза болх байташ хилча шера 60 хьувкъам баккха йиш я. Гектар лаьрхIа аьлча, тамашне дукха доакъар доал цигара— 30 эзар тонн. Цу тайпарча доакъарах декъача ялатах йоаллачул массехказа дукхагIа йоаз протеин, кальци, фосфор а, хIаьта ниттта каротин кхыйола витаминашки а.

Соахка гидропонни хьисане моша доакъар кхедеш дукха боахамаш хиннад Украине, Кубане, Молдаве, Московски, Ленинградски, ниттта кхыча областашка. 1962-ча шера алхха цхьан Молдаве болх беш 476 мошача доакъарий фабрика хиннай. Цу даькъе чIоагIа хамбе а безаш дукха балхаш даьа хьайбаш лелаарен ветеринарски Молдавски Iилматоххама институто. Укхаза белгалдаьнна доагIа кхачан берхIана малагIа а мел а хIамаш хила эггара пайданагIа да цу институто къоастамбаь хилар. Из берхIа кийчбеча хана цхьа тонн хила йошие еза: 500 грамм калийни селитрен суперфосфати, 300 грамм сернокисли магни, 200 грамм аммиачни селитра, 60 грамм хлористий кобальт.

Сийнача подкормках Iалаьмете доккха беркат долаш хилар хьахьокхаш дола массехк бакъдар доаладергда вай. Дахкаргдолча доалавиа Iана замалахь сийна доакъар дехка даьнначул тIехьагIа Молдавски ССР Дубоссарски производственни управлене «Молдова» яхача колхозе цIендена дIадаьлар Iаьсий довлга. Цу республикерча «КПСС XXI съезд» яхача колхозе витаминаш ца тоъар бахьан долаш йоара еррнгача кIорнгех лоадама хIама ца эшшаш кхоалагIа дакъа. ХIаьта хIанз сийна подкормка телар бахьан долаш оалхазараш йоаш, оалхазараш кхоабача фермаша 70 эзар сом гаргга пайда беннаб. Сийна доакъар а луш кхаьбача Iаьсашта юкъера лаьрхIача дийнахь-бус 800 грамм тIакхетар Московски областа Люберецки производственни управлене Тельмана цIерахча совхозе, вешта аьлча цу тайпара доакъар а ца луш кхаьбараштa кхеташ хинначул 15—17 процент дукхагIа.

Хьадоалаш дола сийна доакъар дегIа пайданагIа хулийташ йола специальни биохимически препаратащи пайданера микроорганизмаши сийнача доакъарах эттара дош къоастаде гIерташ ба хIана укх сахьате Iилмахой. Ниттта деш да нийшкен лотокашкен уллийтача цинкови аьшкн перфорировании решеткаштен меттел полиэтиленовни пленкаш ахийтара балхаш а. Цу гIулакха тархей тIехенаш нийш а йоацаш чакхйоалаш кьаь. Нийшта меттел полиэтиленови пленкаш оттаю. ХIаьта лотокашта меттел пленка тIа торфа е кердача чих яьккхача кагий тIоа булл 1,5—2 сантиметр сомал а долаш. Кхачан берхIа а теха кийчбаьча тIоана тIа IотIадохк дошадаь а тIадала кийчдена а дола фийгаш. Цу тайпара дуьш хилча кхы а новагIа совдоал сийна доакъар. Масала, лотокашка цхьан квадратни метр тIа дIайийнача горохах 25 килограмм мара ца яьнача метте, кагий тIоа биллача пленка тIа квадратни метр дIайийначара 28,5 килограмм яьлар. Цул совнагIа моша а юкъеус, хIаьта деш дола гIулакх а аттача доал. Бух соцаш дар аьлча, мошача доакъарий фабрикаш хьайга аттагIа а даргIа а хул.

ХIара тархе тIа дIаюш йола хIамаш хьадда юкъ а йолийташ юш хилча, конвейеро санна болх бергба фабрико, хIара денна дукхха керда моша доакъар а луш. Керда моша доакъар хьайра «БIаьсти» яха автоматически установка яьй Киевски совнархоза конструкторски бюрос. ХIара денна цхьацца тонн моша доакъар дала низ кхочаш и из установка. Гуйран-Iана замалахь кхыча доакъарашца дуадеш хилча 100 эзар кIорнган 20 эзар. хургскан бизза кхоачамбалла доакъар да из. Ленинградски совнархоза юртбоахама машинашта йолча конструкторски бюроца творчески содружество а йолаш, цу тайпара установка хьаеш ба Агрофизически институтa болхлой.

Николай ВОЛГАРОВ.
АПН корреспондент.

«СЕРДАЛО»
3-гIа агIо, 1 февраль, 1964 шу.

БОЛХ БЕЧА КАГИРХОЙ ШКОЛАЙ — ЙИЗЗА ЙОАКХО

Деша багlача кхьа дукхалга, школай а лаккхерчех юкъерча специальни дешара заведеней а дукхалла, сихха дегlабоагlаш латтача халкъа боахама технически кадраш кийчъярга диллача вай мохк хьалхабаьккхаб эггара чlоагlагlа дегlаьккхача капиталистически пачхьалкхел. Цу гlулакхна юкъе белгалара дакъа лоац болх беча кагирхой школаша.

Дийнахьа дешача школашта нийсса йоккха моттиг хьожаю укх тlеххьарча шерашка тlа-тlа дукхагlа ебаш латтача болх беча кагирхой школашта. Масала, хlанз горокашка Грозне, Гудермесе, Магlалбике болх беш я дешаш 5.932 дешархо, е совхкарчул 700 дешархо дукхагlа а, волаш йола 21 школа. Тоалуш йоагlа цар дешара-материальни база. 16 школа шоай зданешка я. Тlера дlаухаш бола дешархой кlезиттбеннаб, болх беча кагирхой школашка хlанз бац кхычахьа балха болаш хьехаш бола хьехархой. Балха керда формаш гучаяьннай школашка: юкъеяьккхай зачетни система, бархl шера школа курс сихагlа чаккхйоаккхилга. Цу деррига кlамаша тоа ца бе йиш яцар школера дешара-хьехама болх. Дlадахача дешарах кхетара 80 процент мара ца хиннача метте, ер хьалхара ах шу дешарах кхетар 83,9 процент а долаш чаккхдаьккхар болх беча кагирхой школаша.

Дика болх беш я №№ 1, 4, 10, 8 школай хьехархой коллективаш. Цар даим айхха буввам лоттабу шоай дешархой болх беш йолча производствашца, уж хьеж цар планаш кховчаш мишта ю, цар цига луви шоай дешархой дешарах мишта кхет а занятеш тlа мишта ух а, цар пропагандисташех агитаторашех санна болх лелабу цига. Хьехархоша новкъосташа Озеровас, Кривогузова, Гетмана, Кузнецовас, Богдасаровас, Ременкос, Саркисовас телача урокаш шоай декхар дизза кховчашцу — хьехаш йола материал бокъонца кхетаяри практике цунах нийса пайда эца хара кlоаргга дешар lомадеш кхетам луши да.

Вlаши айхха буввам болаш я цу школайи предприятейи общественни организацеш. Производствашцара школеи буввам чlоагlагlа а пайденагlа а хилийтар духьа № 10 йолча болх беча кагирхой школа коллективо «Красный молот» яхача завода общественни организацешца цхьана халкъа образоване дешашта совет вlашагlъеллай, № 1 йолча сайрийна дешача школе вlашагlъекха а школай балха доккха новкъостал деш а я партийно-комсомольски группаш. Коммунистически къалхьегама педагогически коллективо яха цlи яккхар духьа лоаттабеча къовсама юкъеяхай цу школа коллектив.

Предприятей общественни организацеши кулгалхойи дукхагlа теркалде баьнна болх беш болча бархl шера образовани йоацача кагирхошка дешийтара дешаш. Масала, болх беча кагирхошка дешийтара, болхи дешари цхьана тар а деш дlадахьара, эша хьалаш вlаштlехьдоах ГНПЗ, ПТК, слюдяной фабрика общественни организацешен кулгалхошеа. «Бархl шера образовани йоацаш волчун укх гаргарча 3—4 шера хила еза из»— мишта я цар балха дениз.

Сайрийнарча школай балха белгалара новкъостал ду хьехархой говзал лакхъеча институто. Институто болхлоша къавсттача брошюраца араяьккхар Грознерча дикагlа йолча сайрийнарча ппе школе кхетама болх вlаштlехьбаккхара опыт. Цхьабакъла, белгалдеккханза даргдаш ший ерригача торонех институто гаьнна пайда эцаш ца хилар, хlаьта институтагара шоашта новкъостал хиларга сатуcаш школай преподавателаш дешар хьехара методика, дешархошта коммунистически кхетам балара дешай тьакъехьа.

Дикача хlамашта нийсса кхоачамбоацараш а да болх беча кагирхой школай балха юкъе. Цхьацайолча школашкаре дешархой во кхет дешарах, къьастта а эрсий меттахи математикахи, лерттlа уйла а йийя вlаштlехьбаккхаш кхетама болх. хlанз а дешархой тlера дlаухаш дукха моттигаш я. Цуи бахьан да просвещение Министерствои горОНО-и сайрийнарча школашка беш бола дешара-кхетама болх тоабарга кlезига хьожаш хилар, школай кулгалхошка цар лерттlа болх ца бар, цар балха кхоачамболлаш тlехьожам ца лоттабер, хаинахьа царна эшшаш дола новкъостал ца дар.

Болх беча кагирхошта дешар хьехилгах дош ца хетеш, цар дешаргдола хьелаш вlаштlехь ца доахаш бола предприятей кулгалхойи общественни организацеши я республике. Царех я АТК-20, таксомоторни боахам, вагоний депоре ПТО цех, холодильник, Ленински РОМ, «Малгобекнефта» НПУ транспортни контора, дукха кхьараш.

Шоай предприятешкарча болхлой дешара бала ца хиларал совгlа, цу гlулакхе новкъарле еш бола кулгалхой а дукха ба. Масала, Грозненски химически завода №№ 131, 152, 118 цехий начальникаша, СМУ-9, Чечингазтоуправлене АТК-3, «Грознефтехимзаводы» яхача объединене управлене АТК кулгалхоша, дук. кхача кхычар шоашта йоагlаш йола бокъо лац болх беча кагирхошта дешара.

Моттигаш я сайрийнарча школашка деша багlарашта аьттонаш луш бола СССР Министрий Совета соцам чlоагlа телхабеш а. Масала, керттерча инженера нов. Рощенкос 9-ча классе деша вагlача 2-ча класса шофер волча Эльхаджиевга аьлар «е дешар дита, е слесаралла гlо», хlаьта «Малгобекнефта» НПУ электроцеха начальника нов. Фирсанина 9-ча классе деша Н. Муружуев балха хьаэцанзар «деша вагlе, эцаргвац» аьнна. Цув маlан да цу предприятей кулгалхоша болх беча кагирхошта дешар хьехара доархlам бизза кхетабь ца хилари цудухьа болхлой образовани лакхъяра дешаш нийса къоастаде кхетам дlа ца кхоачаш уж хилари.

Гудермесски машинакъа узлерча бархl шера образовани йоацаш болча 1000 болхлочох дешаш вараш вац 300 болхло мара, Гудермесски автобоахаме дукха болхлой ба бархl шера образовани йоацаш, хlаьта дешаш вар 5 болхло мара вац. Ишта хьал да «Малгобекнефта» НПУ дукхача промыслашка а.

Хlаьта а Гудермесен Магlалбикен промышленни зонашка цхьа предприяти яц болх беча кагирхошка дешийтара перспективни планаш йолаш, предприятешка вlашагlъехкаяц болх беча кагирхошта гlо дара комиссеш, дешар вlаштlехьдаккхара хьалхара жоп лургдола нах оттабьбац. КПСС Магlалбика горкоме 1963 шера сентябрех Гудермесски парткоме март беттеи «Болх беча кагирхой школай балха хьакъехьара» дешаш бюрошка дий[illegible].

Белгалдаккха дезаш да, парте горкомаш, райкомаш, производственни управленей парткомаш болх беча кагирхоша дешара дешашкъ кхоачамболлаш хьожаш ца хилар. Масала парте Магlалбика горкоми КПСС Старопромысловски райкоми, болх беча кагирхой школай балха юкъе цlенхаштгара кхоачамбоацараш долга шоашта ховшешхьа а хан-ханнахьа хьажаш цу дешашка, цар болх тоабергбола хьалда мероприятеш уттаяц, хlаьта нагахьа санна цкъаза из зош ден повестка тlа латташ хуже а, шоай решенеш кховчаш мишта ю хьежац уж, вешта аьлча тlаийна дика решенеш кхоачаш ца еш юс.

Республике кхоачамболаш хьалъяш боах беча кагирхой школашта эша зданеш, хlаьта цу гlулакха бехке я дийнахьа дешача школай сеть шер а ец, сайрийнарча школашта, гlишлош хьалъяра деш цхьаккха хlама доацаш йола Республика просвещене министерство, КПСС Грознени Магlалбикен горкомаш. Укх тlеххьарча шерашка сайрийнарча школашта цхьаккха гlишлош хьалъяьц е укх гаргарча шерашка хьалъе лаьрхlа хlама а дац. Уж гlишлош хьалъяра юкъеоазаш боахамен общественни организацей материальни средстваш. Цудухьа лерттlа торонаш йоацача тьалашка болх беш я балха тlарча кагирхой цхьайола школаш.

Нохч-Гlалгlай Министрий Советон общественни организацеши плана юкъедахьа деза болх беча кагирхой сайрийнара школаш хьалъелга, пачхьалкхено хьахьожаньча капитальни вложенеш совнагlа, общественни боахамей организацей ахчахи материальни торонехи шерра пайда а эцаш.

Просвещене Министерствои горОНО-и декхарийла я сайрийнарча школай балхацара шоай гlулакхаш свлангара дезз тоаде, цар болх дукхагlа теркалбе, сайрийнара дешар вешаш халкъа образоване дешашта йолча советех дукхагlа дуцца, царна практически новкъостал де. Иззамор ала доагlа болх беча кагирхой сайрийнарча школай балхага хlанзалца лерттlа хьожаш ца хиннача комсомола обкомаш профессиональни союзех а.

У. ОЗДОЕВ.
КПСС Нохч-Гlалгlай обкома lилма, школай, культура сектора инструктор.

ХИМЗАВОДА № 16 ЙОЛЧА ЦЕХА КОММУНИСТИЧЕСКИ КЪАХЬЕГАМА СИРИЛЕН ЦlИ ЛЕЛАЮ КОЛЛЕКТИВ № 52 ЙОЛЧА ГРОЗНЕРЧА ШКОЛАНА ШЕФСТВО ЛЕЛАЕШ Я. УКХ ДЕНОШКА ШОАЙ БОККХАГlА БОЛА ДОТТАГlИЙ БОЛЧА ХЬОАШАЛГlА БАЬХКАБАР ШКОЛА 4 «Г» КЛАССА ДЕШАРХОЙ.

СУРТА ТlА: 4 «Г» КЛАССА ДЕШАРХОЙ ШОАЙ ШЕФАШЦА.

И. Плиева сурт.

НОХЧ-ГlАЛГlАЙ ИСТОРЕХ lИЛМАНЦА БАЬ ТОХКАМ

РЕЦЕНЗИ

lалаьмате доккхий хlамаш лелаьаь йола Нохч-Гlалгlайчен истори, новкъа дале а, ше маларра хьатучадаьккха даьнадац. Белггалара хlамаш карагlдаьнналале а, хьалхагlа из мара кхоачамболаш lомахьадац лоамаш наьха социально-экономически дегlахар, царга хиниа хьал. бlаьшераш хьалхагlа деш хьадоагlача историе чух цар лоаттабаь классовы къовсам; лерттlа хьахьехкадаш лоаллахарча вежарашха йолча халкъашцара, Россерча революционно - кортамукъалеи болампара цар боахама, политически, культурни бувзамаш.

Дукха ха йоаццаш Нохч-Гlалгlай книжни издательства кепатеха арадаьккха Н. П. Гриценко «Реформаш хулача юкъе (1861—1900 шерашка) Нохч-Гlалгlайче экономически дегlаяр» яха керда книжка — хьалхагlа цо издаь хиниа балхаш дlахо даьхар — доархlаме дакъа да вай республика истори lомадара юкъе.

Эггара хьалха терко тlаоз тохкама лостамо ше: экономика lомаяра эггара халагlа йола тема я авторо хержар, шаьрбаьза болча новкъа гlолла волавеннав из, керда хьалхагlа йоазаш ца хиниа архивера материалаш юкъе а кхухьаш. Н. П. Гриценкос тержал а дев, ший йоазонашка нийса пайда а эцаб хьалхагlа дезз доазаш хиннача деррига бахьех, йоазонех, очеркех, «Кавказа лоамарой хьакъехьарча хоамий сборникех», Кавказски археографически комиссе актех, «Тирка йистерча казакий бlун станицашкарча вахара тохкамбарах йолча статистически монографех», иштта кхы дlахо а, цо цу тайппара lомайир цу замалахьа хиниа «Терски ведомосташ», «Новое обозрене» яха газеташ а кхьлараш е сагна йола чlоагlа чоалхаверен маьхерен материалаш.

Дага хиннача тайпара из болх латт авторо историографе дешаш дувцача «Дешхьалхенахи» кхаь кертахи — «Нохч-Гlалгlай мехка лаьтташ шо-шоай хилар»; «Экономически дегlаахар»; «Социальни дифференциаци Нохч-Гlалгlай мехкара классовни къовсамаш»; «Дешхоадам».

Книжка дешаш вар, бокъонца бакъйолча материалаш теша а веш, ховдамболлаш йолча В. И. Ленина хьалхагlа «дунеи боалама юстара лаьтта а кхьметтел исторепа юстара лаьтта а»[1] бола Кавказа лоамарой реформаш хулча замалахьа мара болабеннабац эггара хьалха капиталистически дегlаахара ихурхолте юкъе ххесте, эрсий, украински, вай мехкарча кхыча халкъий революционно-кортамухьалеи къовсамах дlабеттабала яхача указанешта тlавуг авторо.

Россена юкъера Нохчечен Гlалгlайчен реформаш хулча юкъагlа (1861 — 1900 шш.) социально-экономически дегlаахара истори хьагуча а доаккхаш, авторо, событеш тlегlоллара йийца ца а lеш, бокъонца къоастаю ше духхьашха lомаяь лаьттанцара гlулакхаш шо-шоай хиларен лоамарошти казакаштеи юкъерча классови вlашлуххьалениий хьакъехьара даннеш.

Книжка тlа я архиверча материалаш тlера хьайица дукха цифраш. лаьрхха уйла тlайохийташ деша дезаш да книжка, хlаьта дlаяхача исторически замах бола кхетам по дикка сов а боаккхаргба. Бокъонца ше маларра хьахьекхад книжка тlа Нохч-Гlалгlайчен экономика боахама доакъошца дегlаахар — лаьтта леладар, хьайбаш леладар, комсийи сомийи бешамаш лелаяр, боахама кхидола доакъош, юртбоахама продукташ чаккхйоvхача предприятеех дола хlамаш довзийт, торговли дегlа мишта ух хьахьекхад.

Книжка дийшачоа керда хlамаш дукха хоургда социальни дифференциацеи Нохч-Гlалгlай мехка лаьттача классови къовсамех хьакъехьарча керта тlара а.

Дикка уйла ец вола книжка дешар книжка тlарча дукхача моттигашта раьза ца хила а тарлу, цхьацадолча хlамашта шеко хургья цун, дукхагlа издаь хила дезар аьнна хетаргда цуниа, хlаьта бlарча хьанйцача визза волча lилмахочоа, юрта боахами общественни болами дика бовзаш волчуна карагlдаьнна хlама да из.

Н. П. Гриценко книжкана карагlдаьнна доккха дика хlама да цу тайппара царизма колонизаторски политика гуча а йоаккхаш, керттера дерхlар цу тlа теркал ца деш диса ца хилар а — нохч-гlалгlай халкъа сийлахь-доккхача эрсий халкъацарча а вай Даьхен вежарашка долча кхыча халкъашцарча а доттагlлен кlоарга оалаш гучадахар.

Нохч-Гlалгlайче экономически дегlаяри лоамаи юрта а казакий станице а вlашдухьаленаш чlоагlъялари къовста а деш авторо хьахьокх, къахьегама халкъаша лоайла цхьана оагlув а бехкаш, шоашта lазап тlалоатташераша дукьала къовсам лоаттабара аьттуи бола хьалеш хьа мишта хинад.

В. КРИКУНОВ,
Нохч-Гlалгlай педагогически института доцент.

[1] В. И. Ленин, Соч., т. 3, оагl 521.

Редактора вам. А. А. МЯКИЕВ.

Ши доттагlа

Ялх шу да Ведана района Дарго яхача юрта библиотекан заведующе нов. Таюбовен клуба заведующе нов. Ибрагимовен болх бу. Дукха беза царна шоай болх.

Йоагlача бесса вlаштlехьъяьккхай библиотеке гойтара агитаци — хьалтеха доахи плакаташ, лозунгаш, хоза выставкаш. Нийса хьалъоттала латт литература. Библиотека чуйола цlеной доккхий деце а дика лостам болаш да.

Ший доттагlчул тlехьавусаш вац клуба заведующи нов. Ибрагимов а. 35 сег юкъевоагlаш я клубе болх беш йола лекторий группа. Группана общественни хьисапе кулгалдеш ва школа директор нов. Саралиев. Цул совгlа клуба болх беш я дукхача наха дакъа лоаца агитбригада. Шоай оттаьча планага хьежжа болх бу агитбригада [illegible].

Доккха новкъостал ду библиотекаи клубеи балха ворхl сег юкъевоагlача совето. Цунна юкъеяоагlа юртара интеллигенци — лореш, хьехархой. Массови мероприятеш чакхъяхалехьа дукха хьалха план а оттайний цу планах бу цар болх.

Шаккха кlаьа ца луш, сатем боацаш ва ши доттагlа, ши культболхло. Уж шаккхе а тешаш ва шоай професси эггара сакъердамегlа йолгах. Цар наха юкъеххуль дика лар, пайдане дар. Доттагlаша Таюбовен Ибрагимовен шоай декхар лерхl библиотеке книжкаш дешараш дукхагlа хургболаш, хlара дезалга книжкаш дlаккхоачаргдолаш, юртарча художественни самодеятельносте дакъа лоацараш дукхагlа хургболаш болх бе. Иштта болча доттагlашка ала дог доагlа: кхы а доккхегlа хилда шун толамаш, новкъостий!

Л. ГАДАЕВ,
республикан халкъа творчества Цlен методист.

МОСКВА. Эггара хьалха соахка февраль бетта П. И. Чайковске цlерахча консерваторе йоккхача зале дехкар композитора Дмитрий Кабалевскен поэта Роберт Рождественскен «Реквием». Хора, солисташта, оркестра лаьрхlа язъяьча цу произведене тlа юшц бахача тlемо наха тlаккхоачаьвь йоккха сагото, советски халкъа турпалал. Тlема уизарленаш, байна турпалаш биц ца балийтара, лаьттан тlа машари ираз хилийтар духьа къовсам лоаттабара тlахьехаш я «Реквием».

Из произведени хьакхолларах Ленински преми яккхара кандидатураш оттаяьй Д. Б. Кабалевскен Р. И. Рождественскен.

Сурта тlа: Дмитрий Кабалевский Роберт Рождественский. Керда творчески планаш йолаш ба «Реквиема» автораш.

А. Коньшова сурт.
ТАСС фотохроника.

САКЪЕРДАМЕ ПОХОД

Тиъестлагlча походе а яха цlаера укх деношка республика къонача туристий группа. Группана походе бахабар хьехархой ик. Г. П. Спеснецеви Н. А. Мельникови. lуйрийна Грознера ара а баьнна сарракха Оалкама кхьачар дешархой. Шоллагlча дийнахьа Эса дехьа а баьнна лов доацача чхара кlаж бийса а яьккха Тlаргам кхьачар туристаш. Цига ши дидаьккхар цар. Чlоагlа сакъердаме дlайихьар бераша из хьа Малсагнаьхьан тlалашка хьажар, хоза моттигий сурташ даьхар.

В. РОСТУНОВ,
республика берий экскурсионно - туристски станце методист.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ДОТТАГlИЙ НОВКЪОСТАЛ

ДЖАКАРТА, 28 январь. (ТАСС). Укхаза селхан кулгаш яздаьд СССР-ан Индонезен юкъе экономически гlулакхаш леладара хьакъехьара генеральни соглашенеш кхоачашъелга мишта дел белгалдоаккхача протокола.

Эггара доархlамегlара гlирсаш сихха хьалдаь доахилга lалашдара де деза хlамаш къоастадаьд протокола тlа. Цу гlирсашта юкъе я Индонезе металлургически промышленноста эггара хьалхара объект — Чилегон яхача городера завод. Из завод хьалъяь йинначул тlехьагlа Индонезета духхьашха торо хургья, алхха металл хьадаь ца lеш, lаьржача металлургеца дувзадениа дола производства кхыдола доакъош дегlадоалаве а.

Протокола тlа иштта сихле лаьрхlа да Чилачап яхача городе суперфосфатни удобренеш ю завод хьалъелга а. Калимантан яхача гlайрен тlа тlо-наькъаш доккилга а, Амбон гlайрен тlа технологически факультет хьалъелга а.

СОЦАДЕ КОЛОНИАЛЬНИ МЕХКАШ ДОВХИЛГА

ЛОНДОН, 28 январь. (ТАСС). Колонешца лелаеча политика хьакъехьарча укхаза газеташ тlа араьннача Великобритане Коммунистически парте заявлене тlа динза дардоацаш лерхl колониальни мехкаши халкъаши шоай лоlаме хилийтарах йола ООН-а декларации хьаллоацилга, Англе колонешкара а хьалха колонеш хиннача мехкашкара а ерригa тlема базаш дlайоахилга, цун бlу Англе дlабугилга.

Кердача пачхьалкхенашта новкъостал динза дардаш, белгалдоах заявлене тlа, индустриализаци чаккхъяккхара, юрта боахама модернизаци яра, цига бахача наьха хьал-торо тоаяра, дунен тlарча деррига мехкашцара пар торгови гlулакхаш чlоагlдара.

Цар хьашташ бахьан долаш колониальни система хьаль йолча йоккхийча империалистически монополешта уж мехкаш довхаш цилараx да Азерен Африкерен халкъаш торо йоацаш къе лилар. Хlанз дукха ха йоаццаш шоай лоlаме а хиниа дlаяттача пачхьалкхенашка, уж мехкаш экономически довхара наькъаца политически lоткъам дlа ца балийта гlерт империализм, белгалдоах заявлене тlа дlахо.

Великобритане Коммунистически парти, йоах тlеххьара а заявлене тlа, духьала я неоколониализма ерригача формашта а методашта а, из тlаккхуш я массе тайпа оалаи эксплуатаци цlеншьа дlаяккхара. Алхха из цаl мара кхы английски парти яц цу тайпара политика чаккхйоахаш.

ТЕЛЕТАЙПА ЛЕНТА ТlАРА

✦ Мехка эггара йоккхагlа йолча профсоюзерча — портовни Рейкьявика «Дагбрука» квалификаци доацаш болча болхлой профсоюзерча хоржамашка юха а толам баьккхар Исландие Едани социалистически парте викалаша. Исландски къахьегамхой хьал тоадар духьа лоаттабеча къовсама хьалхарча юхьиге латташ я из профсоюз.

✦ Панама къамаи консультативни совета лаьрххlа экономикана йолча сессе правительствана могадаь мехка болча аьттонна дунен дерригача мехкашца торгови гlулакхаш леладелга. Советски Союзаца а социалистически кхыча мехкашца а торгови бувзамаш леладелга дуца рекомендаце тlа.

✦ Машаререча студентий демонстрацена Бенгали яхача городе 13-ча январе полице топаш тохара протест еш кхы цхьаькха а демонстраци хилар Триполена гаьна йоацаш улача Эз-Завия яхача моттиге. Полице юха а топаш йийттар демонстранташта. Ши саг вийнав, вурайттиена човнаш яьй.

Дегабуаме гlулакх

НЬЮ-ЙОРК, 30 январь. (ТАСС). Президент Кеннеди вер мишта хиннад дlахо тохкилга lалаьмате чlоагlа хилача а хьош, миллионаш болча телезрителашта гуччахьа соахка 24-ча ноябре Ли Освальд вийна Джек Руби бехказе ваккха тlерташ чlоагlа дегабуамерча тайпара оарцагlдаьнна хьува Вlашагlкхийттача Штаташкара белггалара гlозараш.

Далласе хьалча Рубена новкъостал дара йолча фоние къайлагlа а гучахье а геттара дукха ахчаш уз хlанз а зуламхо бехказе ваккхара хьаштдолаш болча нахагара.

Дош дувцилга тlехьаддаккхь, бехке веш волча «сзабезам боацаш психиатрически тохкам а бе», аьнна защита лаьа декара жоп дендал Даллас яхача городе суде.

«Визза американски патриот», вийнача президента чlоагlа мутlахьа вола саг», кхьметтел «берий доттагlа» а ва из яхаш, зуламхо бехказе ваьккхара кампанена юкъедаха американски lажагlа нена йолзув а.

Херстовски «Нью-Йорк джорнэл американ» ший оагlонаш дlаяздай саг вийначоа ший датардар ала, газета репортера новкъостал а деш, цо цу тlа дlаьздиь дуви президент шийна чlоагlа «вийзалга», цхьаннa хlамах эх а ца хеташ, «Джон Фицджеральд Кеннеди берех а сесагах а чlоагlа къахет» шийна, йоах цо.

«Нью-Йорк джорнэл американ» яхача газета тlа цера тоха арадаьлача Рубе деча къамьлаца чlоагlа хьокхаме да ер дешаш: «Со тийна ва аз дувцача бакъдолчох ФРГ кхоачам беш хилараха». Цу «дагара деча» къамьлъа хьалха доаладаьча доацашна дешашца газета редакце аха доакха тlаха цунах доархlача хьисане белгалдоах: «Джек Рубех дола чlоагlа тамаш йолеи къайлаттеи дукха хlамаш сийрдадаха тарлургда укх къамаьло».

ДУГЛАС ХЬЮМА ДАЬ КЪАМАЬЛ

НЬЮ-ЙОРК, 28 январь. (ТАСС). Хьахулача бетта Кlайча цlагlа ший хургйола переговораш, шийна хетаргахьа, керттерча дакъа Малхбоаленнен Малхбузеннен юкъерча гlулакхий «керда корта хьабеллара йолча торони» хьакъехьара доaш дувцаш хургья, аьлар английски премьер-министра Дуглас Хьюма. Цо из заявлени йир самардийнахьа «Коломбия бродкастинг систем» яхача компане хьа а хьокхаш американски телевидене тlолла ше къамаьл деш. Из къамаьл Лондоне пленка тlа дlаяздир.

Даьча хаттарашта жоп а луш, Дуглас Хьюма аьлар, Советски Союзаца соглашени е эггара хьалха тарлургдола гlулакх лерхl ше, «цlаьхха тlом хьоабе йиш хургйоаца гlулакхаш оттадарца дувзаденна дола дешаш», аьнна.

Английски премьер - министра иштта хьоахайир «НАТО дукхаха оагlонний ядерни низаш» хьадара планаш а, хlанзалца хьа цу низий хьакъехьа а, хlаьта иштта Кубацарча торговлех Къулбехьен-Малхбоален Азе эттача хьален хьакъехьа а шийна декхар тlайицадац Англе, аьлар цо.

Ладувгlа

РАДИО. 6.30 — юрта боахама болхлошта передача (нохчий меттала); 6.45 — ашараш; 6.50 — хоамаши радиои телевизиони передачай программеи; 7.10 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор; 8.20 — «Сердало» газета оагlонаш тlара; 8.30 — эlамига концерт; 8.45 — пионерашти школьникашти передача (нохчий меттала); 16.05 — Озиев Салман ваь 60 шу дизара кхетаь литературни передача (гlалгlай меттала); 16.30 — керда хоамаш (гlалгlай меттала); 16.35 — «Художниках Захаров Петрах йола керда материалаш» — передача (эрсий меттала); 16.50— «Лорагара гlо дех молла» — дувцар (нохчий меттала); 17.05 — «Юкъарча гlулакхах лоаца дакъа» яха промышленноста болхлошта передача (эрсий меттала); 17.20—ашараш; 17.25 — керда хоамаш (эрсий меттала); 17.45 — кагирхошта передача (нохчий меттала); 18.18 — керда хоамаш (нохчий меттала); 18.33 — «Илли оал Айдамирова Марема» яха концерт.

УКВ: 9.00 — «Даьхенга» яха музыкально - литературни передача; 9.25 — «Данте» яха Листа симфони; 10.10 — «Ши байракх» яха пионерски радиотеатра спектакль; 10.30 — «Иллей мехка» — музыкальни новелла; 19.00 — «Къонал» яхача радиостанце программа; 19.55 — «Шмбал» яха дувцар; 20.25 — нохч-гlалгlай ашараш; 21.05 — «Дагадоацаш вlашагlкхетар» — радиоспектакль; 23.20 — эстрадни концерт.

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ: 18.25 — телевизиони кердадараш (эрсий меттала); 18.40— киножурнал; 18.50— довзол арахьарча политически гlулакхий хьакъехьа комментатора къамаьл; 19.05 — эстрадни концерт; 21.10 — «Ньютона улица, цlен номер 1» яха художественни фильм; 22.45 — «Невинномысский гигант» яха киноочерк.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Цlеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора вам. — 2-07-01; бехктонхама секретара — 2-45-48; партийни вахарен, промышленни, юртбоахамен наькъийи отделий — 2-25-72.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем — 2-25-72.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции.

СФ02031. Заказ № 613.